

WDROŻENIE DYREKTYWY 2001/42 W SPRAWIE OCENY WPLYWU NIEKTÓRYCH PLANÓW I PROGRAMÓW NA ŚRODOWISKO

Spis treści

PRZEDMOWA

1.	WPROWADZENIE	3
2.	CELE DYREKTYWY.....	5
3.	ZAKRES DYREKTYWY	6
4.	OBOWIĄZKI OGÓLNE	22
5.	SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA.....	24
6.	JAKOŚĆ SPRAWOZDANIA DOTYCZĄCEGO ŚRODOWISKA	33
7.	KONSULTACJE	35
8.	MONITORING.....	44
9.	POWIĄZANIE Z INNYM PRAWODAWSTWEM WSPÓLNOTOWYM.....	48

Załącznik I Praktyczne wskazówki dotyczące monitoringu

Załącznik II Członkowie grupy roboczej

Załącznik III Bibliografia

PRZEDMOWA

Dyrektywa w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ)ⁱ stanowi ważny krok naprzód w europejskim prawie ochrony środowiska. Obecnie duże projekty, które prawdopodobnie mogą oddziaływać na środowisko, muszą zostać ocenione zgodnie z dyrektywą 85/337/EWG. Jednakże ocena ta ma miejsce na etapie, gdy możliwości wprowadzenia znacznych zmian są często ograniczone. Decyzje w sprawie miejsca realizacji projektu lub wyboru rozwiązań alternatywnych mogły już zostać podjęte w kontekście planów dotyczących całego sektora lub danego obszaru geograficznego. Dyrektywa SOOŚ - 2001/42/WE – likwiduje tę lukę, wymagając dokonania oceny wpływu wielu różnych planów i programów na środowisko, aby można było to oddziaływanie uwzględnić przy faktycznym opracowywaniu planów, a następnie wdrażaniu ich we właściwym czasie. Projekty planów i ocena oddziaływania na środowisko muszą również być konsultowane ze społeczeństwem, a opinie społeczeństwa należy brać pod uwagę.

Chociaż pojęcie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest stosunkowo jasne, wdrożenie tej dyrektywy stanowi znaczne wyzwanie dla państw członkowskich. Związane jest ono z sednem wielu procesów podejmowania decyzji w sektorze publicznym. W wielu przypadkach będzie ono wymagało bardziej zorganizowanego planowania i procedur konsultacyjnych. Projekty będą musiały być systematyczniej oceniane wobec kryteriów środowiskowych, aby ocenić prawdopodobny wpływ tych projektów oraz realnych możliwości alternatywnych. Pojawia się trudne kwestie interpretacji, ale przy właściwym zastosowaniu ocen pomogą one w otrzymaniu bardziej przemyślanych decyzji. To z kolei doprowadzi do osiągnięcia lepszej jakości życia oraz bardziej zrównoważonego środowiska – teraz i dla przyszłych pokoleń.

Ważne jest zatem, aby państwa członkowskie w pełni rozumiały wymogi tej dyrektywy, co umożliwi jej jednolite wdrożenie w całej UE.

Niniejszy dokument opracowano właśnie w tym celu. Powinien on pomóc państwom członkowskim we wdrożeniu tej dyrektywy w sposób spełniający jej wymogi i pozwalający na osiągnięcie oczekiwanych korzyści. Wreszcie dokument ten powinien również umożliwić im lepsze zrozumienie celu i działania dyrektywy oraz uwzględnienie konsekwencji, jakie będzie ona miała dla ich własnych procedur planowania.

Catherine Day
Dyrektor Generalny DG ds. Środowiska

1. WPROWADZENIE

- 1.1. Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko¹ (“dyrektywa SOOŚ”)² weszła w życie 21 lipca 2001 r. i musiała zostać wdrożona przez państwa członkowskie do 21 lipca 2004 r. Będzie ona miała duży wpływ na pracę wielu organów władzy publicznej, zobowiązując je do systematycznego rozpatrywania czy przygotowywane przez nie plany i programy wchodzą w zakres stosowania tej dyrektywy, a więc czy organy te muszą dokonać oceny oddziaływania swoich projektów na środowisko, zgodnie z procedurami określonymi w dyrektywie.
- 1.2. Doświadczenia związane z dyrektywą 85/337/EWG w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (dyrektywa w sprawie oceny oddziaływania na środowisko; dyrektywa OOŚ)³ pokazały, że aby osiągnąć maksymalne możliwości w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, ważne jest zapewnienie spójnego wdrożenia i stosowania tej dyrektywy w całej Wspólnocie. Niniejszy dokument opracowano w celu dostarczenia państwom członkowskim wskazówek, które od etapu początkowego zapewniają możliwie jak najbardziej spójne wdrożenie i stosowanie dyrektywy SOOŚ.
- 1.3. Dokument ten przygotowali przedstawiciele państw członkowskich i Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska Komisji Europejskiej, którzy posiadają doświadczenie zarówno w negocjowaniu dyrektywy, jak i dokonywaniu oceny oddziaływania na środowisko na różnych szczeblach (zob. załącznik II). Do opracowania dokumentu wkład wniosły również dyskusje krajowych ekspertów ds. SOOŚ z państw członkowskich oraz z krajów przystępujących. Autorzy skoncentrowali się głównie na pytaniach, którymi państwa członkowskie będą musiały zająć się, stosując dyrektywę we własnych systemach prawnych.
- 1.4. Dokument ma na celu zapewnienie pomocy państwom członkowskim, krajom przystępującym i krajom kandydującym w pełnym zrozumieniu obowiązków zawartych w dyrektywie, w transponowaniu dyrektywy do ich prawa krajowego oraz – co równie ważne – w tworzeniu lub ulepszaniu procedur, które nadadzą skuteczność zobowiązaniom prawnym. Nie przedstawia on wyjaśnienia, w jaki sposób przeprowadzać ocenę oddziaływania na środowisko, chociaż udziela pewnych praktycznych wskazówek dotyczących spełnienia określonych wymogów. Razem z krajowymi wytycznymi przygotowanymi przez państwa członkowskie powinien on także być użyteczny dla organów władzy, które muszą stosować dyrektywę, przygotowując swoje plany i programy. Może on także być pomocny, gdy władze

¹ Dz.U. L 197 z 21.7.2001, s. 30.

² Mimo że słowo „strategiczny” nie pojawia się ani w tytule ani w treści dyrektywy, jest ona często nazywana dyrektywą w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ), ponieważ dotyczy oceny oddziaływania na środowisko na wyższym, bardziej strategicznym poziomie, niż poziom projektów (którymi zajmuje się dyrektywa w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) (dyrektywa 85/337/EWG zmieniona dyrektywą 97/11/WE)).

³ Dz.U. L 175 z 5.7.1985, s. 40.

muszą wziąć pod uwagę protokół EKG ONZ w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, który otwarto do podpisu 21 maja 2003 r. na V konferencji ministerialnej „Środowisko dla Europy” w Kijowie na Ukrainie.⁴

- 1.5. Niniejszy dokument przedstawia jedynie opinie służb Komisji i nie ma charakteru wiążącego. Obecna wersja nie musi być wersją ostateczną. W przyszłości dokument ten może zostać zmieniony zgodnie z doświadczeniami, które wynikną z wdrożenia dyrektywy i wszelkiego przyszłego orzecznictwa. Nie ma on na celu udzielenie absolutnych odpowiedzi na określone pytania, ale powinna pomóc w rzuceniu światła na sposób, w jaki należy nimi się zająć. Trzeba podkreślić, że ostateczna interpretacja dyrektywy leży w kompetencji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich.
- 1.6. Struktura niniejszego dokumentu przywołuje kolejność artykułów samej dyrektywy. Pierwszym krokiem w zrozumieniu dyrektywy jest zadecydowanie, do których planów i programów ma ona zastosowanie. Dlatego też dokument ten rozpoczyna się omówieniem zakresu stosowania, koncentrując się na pojęciu planów i programów, a także na kwestii ich prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko. Zagadnienia rozpatrywane w dalszej kolejności obejmują: zawartość sprawozdań dotyczących środowiska, wymogi dotyczące zapewniania jakości, przepisy na temat konsultacji, charakter wymogu monitoringu i na koniec powiązania pomiędzy tą dyrektywą a resztą prawodawstwa wspólnotowego.
- 1.7. Na ile jest to możliwe, każda sekcja przedstawiona jest według tego samego wzoru, obejmującego odniesienie (kursywą) do odpowiednich przepisów dyrektywy, krótkie wprowadzenie do zagadnienia oraz omówienie wynikających z niego kwestii. W stosownych przypadkach wykorzystana jest praktyka sądowa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, w szczególności dotycząca decyzji związanych dyrektywą OOŚ. Słowa cytowane bezpośrednio z dyrektywy oznaczono pogrubioną czcionkąⁱⁱ. Gdy w niniejszym dokumencie stosowane są przykłady, niekoniecznie oznacza to, że wchodzi one w zakres stosowania dyrektywy; kwestię tę należy rozpatrywać indywidualnie.

⁴ Protokół w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym (Konwencja z Espoo). Jego przepisy dotyczące planów i programów są podobne do przepisów dyrektywy, ale nie tożsame. Protokół zawiera także artykuł o politykach i prawodawstwie.

2. CELE DYREKTYWY

Artykuł 1

Celem niniejszej dyrektywy jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego [zrównoważonego – tłum.] rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z niniejszą dyrektywą dokonywana jest ocena wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko.

2.1. Artykuł 1 określa dwa cele dokonywania oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z tą dyrektywą:

- zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska
- przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania zrównoważonego rozwoju.

2.2. Cele te łączą tę dyrektywę z ogólnymi celami polityki środowiskowej Wspólnoty, określonymi w Traktacie WE.⁵ Artykuł 6 Traktatu stanowi, że wymogi ochrony środowiska muszą być brane pod uwagę przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Wspólnoty, w szczególności w celu wspierania stałego [zrównoważonego – tłum.] rozwoju.

2.3. Artykuł 1 należy odczytywać w związku z motywami dyrektywy, a zwłaszcza z motywami 4, 5 i 6, które opisują również cele dyrektywy:

- Dopilnowanie, aby taki wpływ planów i programów był brany pod uwagę w czasie przygotowania tych dokumentów i przed ich przyjęciem (motyw 4).
- Przyniesienie korzyści przedsięwzięciom, zapewniając bardziej spójne ramy działania poprzez włączenie odpowiednich informacji dotyczących środowiska do procesu podejmowania decyzji. Włączenie szerszego zestawu czynników do procesu podejmowania decyzji powinno przyczynić się do bardziej trwałych i skutecznych rozwiązań (motyw 5).
- Zapewnienie zestawu wspólnych wymogów proceduralnych, niezbędnych do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska (motyw 6).

⁵ Artykuł 174 Traktatu ustanawiający Wspólnotę Europejską.

3. ZAKRES DYREKTYWY⁶

- 3.1. Przepisy określające zakres stosowania dyrektywy wyrażone są głównie w dwóch powiązanych artykułach. Artykuł 2 określa pewne cechy, które plany i programy muszą posiadać, aby dyrektywa miała do nich zastosowanie. Następnie art. 3 określa zasady ustalania, które z tych planów i programów prawdopodobnie mogą mieć znaczący wpływ na środowisko i muszą z tego względu podlegać ocenie oddziaływania na środowisko. Artykuł 13 ust. 3 określa ramy czasowe stosowania dyrektywy (zob. ust. 3.64-66 poniżej).

Artykuł 2

a) „plany i programy” oznaczają plany i programy, w tym współfinansowane przez Wspólnotę Europejską, jak również wszelkie ich modyfikacje:

- przygotowywane lub przyjmowane przez organ na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym lub przygotowywane przez organ do przyjęcia za pośrednictwem procedury ustawodawczej przez parlament lub rząd, i

- wymagane przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne.

- 3.2. Pierwszy wymóg, jaki **plany i programy** muszą spełnić, aby podlegać dyrektywie, polega na spełnieniu przez nie warunków określonych w obu tiret art. 2 lit. a). Innymi słowy, muszą one być „przygotowywane lub przyjmowane” przez określony organ i „wymagane przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne”.
- 3.3. **Plany i programy** nie są zdefiniowane bardziej szczegółowo. Słowa te nie są synonimami, ale obejmują szereg znaczeń, które pokrywają się w pewnych aspektach. Jeśli chodzi o wymogi określone w dyrektywie, plany i programy są traktowane jednakowo. Z tego względu wprowadzenie ścisłego rozróżnienia między tymi dwoma pojęciami nie jest ani konieczne, ani możliwe. Przy określaniu dla celów dyrektywy, czy dany dokument stanowi plan lub program, konieczne jest rozstrzygnięcie, czy posiada on główne cechy charakterystyczne takiego planu lub programu. Sama nazwa („plan”, „program”, „strategia”, „wytyczne” itp.) nie jest wystarczająco wiarygodną wskazówką – dokumenty posiadające wszystkie określone w dyrektywie cechy planu lub programu można znaleźć pod różnymi nazwami.
- 3.4. Rozważając pojęcie „projektu” w ramach dyrektywy OOS⁶ w sprawie C- 72/95 *Kraaijeveld*, Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich zauważył, że dyrektywa ta ma szeroko określony zakres i cel. Z uwagi na język stosowany w dyrektywie 2001/42/WE, powiązane cele tej dyrektywy i dyrektywy OOS⁶ oraz podobieństwo zawartych w nich pojęć zaleca się państwom członkowskim przyjęcie

⁶ W żargonie oceny wpływu na środowisko „zakres” zazwyczaj odnosi się do zasięgu sprawozdania dotyczącego środowiska opisanego w art. 5. Nie należy tego mylić z terminem „zakres” użytym w tytule art. 3 do oznaczenia zakresu stosowania dyrektywy.

podobnego podejścia w rozpatrywaniu czy dany dokument należy uważać za plan lub program wchodzący w zakres dyrektywy 2001/42/WE. Stopień, w jakim dany akt prawdopodobnie może mieć znaczący wpływ na środowisko, można zastosować jako jedną z miar. Potrzebne może być wprowadzenie warunków obejmujących wszelkie formalne oświadczenia, które wykraczają poza dążenia i określają planowany przebieg dalszych działań.

- 3.5. W niektórych państwach członkowskich za **plan** uważany jest taki rodzaj dokumentu, który określa proponowany sposób wykonania lub wdrożenia mechanizmu lub polityki. Może on obejmować na przykład plany zagospodarowania przestrzennego określające sposób użytkowania terenu lub wytyczne dotyczące zagospodarowania stosownego lub dozwolonego w określonych obszarach, bądź określające kryteria, które należy uwzględnić przy projektowaniu nowej inwestycji. Plany gospodarowania odpadami, plany dotyczące zasobów wodnych itp. także będą liczyły się jako plany dla celów dyrektywy, jeśli wchodzą one w zakres definicji zawartej w art. 2 lit. a) i spełniają kryteria określone w art. 3.⁷
- 3.6. W niektórych państwach członkowskich za **program** zwykle uważa się plan obejmujący zbiór projektów w danym obszarze, np. plan rewitalizacji obszaru miejskiego, składający się z wielu odrębnych projektów budowlanych, można zaklasyfikować jako program. W tym sensie „program” jest terminem dość szczegółowym i konkretnym. Dobrym przykładem takiego programu może być Islandzki Zintegrowany Program Transportu, który ma zastąpić niezależne programy dotyczące projektów obrony przybrzeżnej, dróg, lotnisk i portów. Określono infrastrukturę transportu i przedstawiono politykę jej dotyczącą na okres 12 lat (podając nazwę, lokalizację i koszt projektów). Różnice te jednak nie są jednoznaczne i każdy przypadek należy rozpatrywać indywidualnie. Inne państwa członkowskie stosują termin „program” jako określenie „proponowanego sposobu zrealizowania polityki” – w tym znaczeniu w poprzednim akapicie stosowano termin „plan”. Na przykład w Szwecji w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego za program uważa się działanie poprzedzające plan i stanowiące badanie potrzeby, stosowności i wykonalności planu.
- 3.7. Plany i programy obejmują również te **współfinansowane przez Wspólnotę Europejską**. Dyrektywa jest oczywiście skierowana tylko do państw członkowskich, a nie do instytucji Wspólnoty.⁸ Niezależnie od procesu podejmowania w instytucjach Wspólnoty decyzji dotyczących finansowania (oraz obecności lub braku SOOS lub analogicznej formy oceny, dokonywanej przez te instytucje), państwo członkowskie będzie musiało ocenić, czy dany plan lub program podlega dyrektywie.

⁷ W sprawie C-387/97 (Komisja przeciwko Grecji) Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich rozważał, co nie zalicza się do planów, które państwa członkowskie muszą przyjąć zgodnie z art. 6 dyrektywy 75/442 oraz art. 12 dyrektywy 78/319. Trybunał orzekł, że: „prawodawstwo lub szczególne środki stanowiące jedynie szereg interwencji normatywnych ad hoc, które nie są w stanie stworzyć zorganizowanego i skoordynowanego systemu dotyczącego składowania odpadów oraz składowania odpadów toksycznych i niebezpiecznych, nie mogą być traktowane jako [takie] plany” (pkt 76).

⁸ Komisja wprowadziła procedurę oceny oddziaływania własnych wniosków (Komunikat w sprawie oceny wpływu z 5 czerwca 2002 r. (COM(2002) 276 wersja ostateczna).

- 3.8. Jeżeli spełnione są kryteria określone w art. 2 i 3, to dyrektywa w zasadzie miałaby zastosowanie do współfinansowanych planów w kilku sektorach, w tym w zakresie transportu oraz rozwoju regionalnego, gospodarczego i społecznego (fundusze strukturalne).⁹ Artykuł 11 ust. 3 wyraźnie zaleca, że w przypadku planów i programów współfinansowanych przez Wspólnotę Europejską oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą 2001/42/WE trzeba dokonać zgodnie z odpowiednimi przepisami szczegółowymi prawodawstwa wspólnotowego. Ocena zatem musi spełniać wszelkie wymogi obowiązującego prawodawstwa; ocena odpowiednia dla jednej dyrektywy może nie być wystarczająca dla innych dyrektyw, które mają zastosowanie. Z zakresu dyrektywy SOOŚ wyłączone są plany i programy współfinansowane w ramach bieżących poszczególnych okresów programowania rozporządzeń Rady (WE) nr 1260/99 i nr 1257/99. Wynika to z faktu, że plany i programy w ramach tych rozporządzeń prawie na pewno uzgodniono przed terminem transponowania dyrektywy w państwach członkowskich (tj. 21 lipca 2004 r.) i uprzednio poddano ocenie oddziaływania na środowisko. Wyłączenie to nie ma zastosowania do przyszłych okresów programowania w ramach tych rozporządzeń, a art. 12 ust. 4 wymaga, aby Komisja złożyła sprawozdanie dotyczące powiązań między tą dyrektywą a ww. rozporządzeniami przed upływem bieżących okresów programowania.
- 3.9. **Definicja planów i programów obejmuje ich modyfikacje.** Wiele planów, szczególnie z zakresu użytkowania gruntów, modyfikuje się, gdy stają się one nieaktualne, zamiast przygotować je od nowa. Modyfikacje te traktowane są tak samo jak plany i programy oraz - o ile spełnione są kryteria określone w dyrektywie – wymagają oceny oddziaływania na środowisko. Gdyby modyfikacjom tym nie nadano tego samego znaczenia co planom i programom, obszar stosowania dyrektywy byłby bardziej ograniczony.¹⁰ Przyjęcie tych modyfikacji będzie podlegało właściwej procedurze. Ważne jest odróżnienie modyfikacji planów i programów od modyfikacji poszczególnych projektów, przewidzianych w planie lub programie. W drugim przypadku (gdy poszczególne projekty są modyfikowane po przyjęciu planu lub programu) zastosowanie miałaby nie dyrektywa 2001/42/WE, a inne właściwe prawodawstwo. Przykładem może być plan rozwoju dróg i kolei, obejmujący długi wykaz projektów i przyjęty po dokonaniu SOOŚ. Gdyby podczas wdrażania planu lub programu zaproponowano modyfikację jednego z jego projektów składowych i modyfikacja ta prawdopodobnie miałaby znaczący wpływ na środowisko, to oceny oddziaływania na środowisko należałoby dokonać zgodnie z właściwymi przepisami (np. dyrektywą siedliskową lub dyrektywą OOS).
- 3.10. Zgodnie z art. 5 dyrektywy 2001/42/WE prawdopodobny znaczący wpływ na środowisko wynikający z realizacji planu lub programu musi zostać zidentyfikowany, opisany i oszacowany. Logiczne jest zatem uznanie, że modyfikacja planu lub programu w trakcie jego przygotowania musi podlegać ocenie zgodnie z art. 5, jeśli modyfikacja sama w sobie wiąże się ze znaczącym wpływem na środowisko, który nie został jeszcze oszacowany. Sytuacja taka może mieć miejsce, gdy modyfikacji dokonano w wyniku konsultacji lub ponownego rozpatrzenia elementów planu lub

⁹ „Fundusze strukturalne” obejmują Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz Instrument Finansowy Orientacji Rybołówstwa (zob. rozporządzenie 1260/1999/WE)

¹⁰ Zob. także wyrok w sprawie C-72/95 (Kraaijeveld i in.), gdzie rozpatrywano podobny punkt w związku z dyrektywą OOS przed jej zmianą przez dyrektywę 97/11/WE.

programu, bądź gdy stan środowiska uległ zmianie i konieczne jest dokonanie oceny. Jak przewiduje art. 3 ust. 3 dyrektywy, nawet niewielkie modyfikacje mogą mieć znaczący wpływ na środowisko. W przyjęciu planu lub programu może nastąpić opóźnienie, ale należy je ograniczyć do minimum, zgodnie z nadrzędnym wymogiem oszacowania prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko.

- 3.11. Elementy **przygotowywane lub przyjmowane przez organ** na określonym poziomie podkreślają, że plany i programy muszą spełnić określone kryteria formalne, aby mogły zostać objęte dyrektywą. Głównym celem danego elementu jest zagwarantowanie, że plan lub program ostatecznie zawsze zostanie formalnie przyjęty przez dany organ. Jednakże wyrażenie to obejmuje również sytuację, gdy plan przygotowywany jest przez jeden organ (bądź osobę fizyczną lub prawną pracującą na rzecz tego organu), a przyjmowany przez inny.
- 3.12. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich pojęcie „organu” ma szeroki zakres. Można go zdefiniować jako podmiot, który – niezależnie od jego formy prawnej i zakresu uprawnień (krajowy, regionalny lub lokalny) – na mocy środka przyjętego przez Państwo został zobowiązany do świadczenia usług o charakterze publicznym pod kontrolą Państwa i który w tym celu posiada szczególne uprawnienia wykraczające poza te wynikające z zasad mających zastosowanie w stosunkach między osobami fizycznymi (wyrok w sprawie C-188/89 *A. Foster i in. przeciwko British Gas plc.*). Na przykład sprywatyzowane zakłady użyteczności publicznej mogą mieć obowiązek wykonywania pewnych zadań lub obowiązków (np. przygotowywanie długoterminowych planów dotyczących zapewnienia zasobów wodnych), które w systemach niesprywatyzowanych byłyby wykonywane przez organy władzy publicznej. Pod względem tych funkcji zakłady te byłyby dla celów dyrektywy traktowane jak organy. Pod innymi względami (np. świadczenie usług doradztwa za granicą) nie byłyby one uważane za organy w rozumieniu dyrektywy.
- 3.13. Plany i programy, które podmioty prywatne opracowują na własne potrzeby (tj. kiedy nie pełnią funkcji organów opisanych powyżej, ani pośredników organów, ani nie przygotowują takich dokumentów do przyjęcia przez organy), nie podlegają dyrektywie.
- 3.14. Przygotowanie planu lub programu obejmuje proces, który trwa aż do przyjęcia tego dokumentu. W niektórych państwach członkowskich jedną z procedur przyjmowania planów i programów jest przyjęcie **za pośrednictwem procedury ustawodawczej przez parlament lub rząd**. Na przykład we Włoszech regionalne i lokalne plany terytorialne i miejskie są przyjmowane i zatwierdzane za pośrednictwem dwustopniowej procedury przez właściwe organy regionalne lub lokalne. Ostateczne zatwierdzenie często odbywa się poprzez prawo regionalne. „Rząd” nie ogranicza się do szczebla państwa. W niektórych krajach plany i programy można przyjąć za pośrednictwem pierwotnego lub wtórnego prawodawstwa wszelkiej władzy ustawodawczej na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym. Przypadki te także podlegają ocenie oddziaływania na środowisko, jeżeli spełnione są inne wymogi dyrektywy. Jednym z przykładów na szczeblu krajowym są francuskie programy *Schémas de services collectifs*, które są przygotowywane na szczeblu krajowym,

konsultowane na szczeblu regionalnym i zatwierdzane przez rząd po konsultacji z parlamentem.

- 3.15. Innym ważnym czynnikiem warunkującym zaklasyfikowanie planu lub programu jako podlegającego dyrektywie jest fakt, że musi on być wymagany **przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne**. Jeżeli warunki te nie są spełnione, dyrektywa nie ma zastosowania. Takie nieobowiązkowe plany i programy zwykle powstają, ponieważ prawodawstwo jest sformułowane liberalnie¹¹ lub gdy organ postanowi przygotować plan dotyczący działania nieuregulowanego. Z drugiej strony jeżeli dany organ nie ma obowiązku sporządzenia planu, o ile nie zostaną spełnione określone konieczne warunki, będzie on prawdopodobnie podlegał dyrektywie, gdy te warunki konieczne zostaną spełnione (oraz spełnione będą inne wymogi zawarte w art. 2 i 3). Państwa członkowskie mają oczywiście możliwość - w odniesieniu do swoich systemów krajowych - wykroczenia poza wymogi minimalne dyrektywy, jeżeli sobie tego zażyczą.
- 3.16. **Przepisy administracyjne** to formalne wymogi mające na celu zapewnienie podjęcia działań, które nie są zwykle stosowane, wykorzystujące te same procedury, które byłyby konieczne w przypadku nowych przepisów i które niekoniecznie mają pełną moc prawną. Pojęcie to może również obejmować niektóre przepisy „miękkiego prawa”. Zakres formalności przygotowania i zdolności do wprowadzenia w życie można zastosować jako wskazówki pomocne w ustaleniu, czy dany przepis stanowi „przepis administracyjny” w rozumieniu dyrektywy. Przepisy administracyjne są z definicji niekoniecznie wiążące, ale aby dyrektywa miała zastosowanie, plany i programy przygotowywane lub przyjmowane na mocy tych przepisów muszą być przez nie wymagane, tak jak ma to miejsce w przypadku przepisów ustawowych lub wykonawczych.

Artykuł 3

- 3.17. Artykuł 3 określa zakres stosowania dyrektywy i ma zasadnicze znaczenie dla jej działania. Rozpoczyna się on wymogiem przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko określonych planów i programów, które prawdopodobnie mogą mieć znaczący wpływ na środowisko (ust. 1). Następnie określa kategorie planów i programów, które wymagają oceny – albo automatycznie (ust. 2), albo na podstawie ustaleń państw członkowskich (ust. 3 i 4). Ustęp 5 określa, w jaki sposób należy dokonać tego ustalenia (tzw. “badania”).
- 3.18. Ustępy 6 i 7 dotyczą kwestii związanych z przejrzystością ustaleń na mocy ust. 5, a ust. 8 i 9 wymieniają pewne plany i programy wyłączone z zakresu dyrektywy.
- 3.19. Termin, od którego te przepisy mają zastosowanie, określony jest w art. 13 ust. 3 dyrektywy.

Artykuł 3 ust. 1

¹¹Raczej „Organ może przygotować plan” niż „Organ powinien przygotować plan”.

Ocenę wpływu na środowisko, zgodnie z art. 4–9, przeprowadza się w odniesieniu do określonych w ust. 2–4 planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko.

- 3.20. Artykuł 3 ust. 1 jest punktem wyjścia dla bardziej szczegółowych przepisów, znajdujących się w dalszej części artykułu. Ocena, której trzeba dokonać, musi być zgodna z art. 4-9, a plany i programy, które trzeba ocenić, określone są w ust. 2-4.
- 3.21. Związek między ust. 1 a ust. 2-4 wyjaśniony jest w motywie 10. Trzeba zauważyć, że plany i programy określone w ust. 2 powinny z reguły być poddawane systematycznej ocenie oddziaływania na środowisko. Z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ust. 3 państwa członkowskie nie mają prawa decydowania w zakresie ustalania, czy plany i programy ujęte w ust. 2 mogą rzeczywiście powodować znaczący wpływ na środowisko - dyrektywa uznaje, że mają one taki wpływ. Państwa członkowskie muszą natomiast ustalić, czy plany i programy inne niż określone w ust. 2 i które określają ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektówⁱⁱⁱ, mogą prawdopodobnie mieć znaczący wpływ na środowisko, a zatem czy zgodnie z ust. 1 wymagają one oceny oddziaływania na środowisko.

Artykuł 3 ust. 2

Z zastrzeżeniem art. 3, ocenę wpływu na środowisko przeprowadza się w odniesieniu do wszystkich planów i programów,

a) które są przygotowane dla rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, energetyki, przemysłu, transportu, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, telekomunikacji, turystyki, planów zagospodarowania przestrzennego lub użytkowania gruntu i które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję, dotyczącego projektów wymienionych w załącznikach I i II do dyrektywy 85/337/EWG; lub

b) które, ze względu na potencjalny wpływ na tereny, zostały uznane za wymagające oceny na podstawie art. 6 lub 7 dyrektywy 92/43/EWG.

- 3.22. Ustęp 2 określa dwie kategorie planów i programów, które uznaje się za mające prawdopodobny znaczący wpływ na środowisko. Aby plan lub program wchodził w zakres ust. 2 lit. a), konieczne jest spełnienie obu opisanych tam warunków; plan lub program musi być przygotowany dla co najmniej jednego sektora (rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo itp.) oraz musi ustalać ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów wymienionych w dyrektywie OOS. Decydowanie, czy projekty określone w załączniku II do tej dyrektywy będą wymagały OOS, nie jest konieczne. Konieczne jest jedynie, aby należały one do kategorii wymienionych w załączniku I lub II do dyrektywy OOS.
- 3.23. Znaczenie „**ustalają ramy dla** przyszłego zezwolenia na inwestycję” ma zasadnicze znaczenie dla interpretacji dyrektywy, chociaż w tekście nie ma definicji. Wyrażenie to na ogół oznaczałoby, że plan lub program zawiera kryteria lub warunki, które kierują sposobem, w jaki organ wydający zezwolenie podejmuje decyzje dotyczące wniosków o wydanie zezwolenia na realizację przedsięwzięcia. Kryteria te mogą wprowadzać ograniczenia co do typu działalności lub inwestycji, która ma być dozwolona w danym obszarze, lub mogą zawierać warunki, jakie wnioskodawca musi

spełnić, aby uzyskać zezwolenie, lub mogą być opracowane w celu zachowania określonych cech danego obszaru (np. mieszanego użytkowania gruntów, które sprzyja gospodarczej witalności tego obszaru).

- 3.24. Słowa „ustala ramy dla projektów i innych działań” zastosowano w załączniku II wraz z przykładami sposobów wprowadzenia takich ram (w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania, albo przez alokację zasobów). Przykłady te mają na celu jedynie ilustrację i nie są wyczerpujące.
- 3.25. Jak stwierdzono w załączniku II, jeden ze sposobów „ustalania ram” może wiązać się z alokacją zasobów, ale należy pamiętać o wyłączeniach określonych w art. 3 ust. 8. Dyrektywa nie definiuje znaczenia „zasobów” – mogą one w zasadzie mieć charakter finansowy lub naturalny (a nawet ludzki). Wydaje się, że uogólniona alokacja zasobów finansowych byłaby niewystarczająca do „ustalenia ram”, np. w przypadku ogólnej alokacji w ramach całego działania (np. cała alokacja zasobów na program budownictwa mieszkaniowego w danym kraju). Konieczne byłoby, aby alokacja zasobów warunkowała określony, konkretny sposób wydawania zezwoleń (np. ustalając dalszy przebieg działania (jak wspomniano powyżej) lub ograniczając rodzaje rozwiązań, jakie mogą być możliwe).
- 3.26. Plany użytkowania gruntów na ogół zawierają kryteria określające, jaki rodzaj inwestycji może mieć miejsce na konkretnych obszarach. Jest to typowy przykład planów, które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację przedsięwzięcia. Przykład stanowią holenderskie miejskie plany użytkowania gruntów, które w pewnych przypadkach określają warunki wydania zezwoleń budowlanych przez gminy miejskie. To, czy określone kryteria lub warunki ustalają ramy w poszczególnych przypadkach, będzie w każdym takim przypadku kwestią faktu i zakresu – jeden czynnik ograniczający może być tak znaczący, że będzie miał dominujący wpływ na przyszłe zezwolenia. Z drugiej strony kilka błahych lub nieprecyzyjnych czynników może nie mieć żadnego wpływu na wydawanie zezwoleń.
- 3.27. Wyrażenie to może obejmować plany i programy, które - po ich przyjęciu – wydają zezwolenia na realizację projektów, o ile są one zgodne z warunkami określonymi w danym planie lub programie. Tego typu przepisy istnieją w kilku państwach członkowskich. Wyrażenie to może także obejmować plany i programy, które, jak ma to miejsce w niektórych krajach, ustalają prawnie wiążące warunki, którym muszą odpowiadać przyszłe zezwolenia na realizację przedsięwzięcia.
- 3.28. Może ono też obejmować plany i programy sektorowe, które ogólnie określają lokalizację kolejnych przedsięwzięć w danym sektorze. W każdym przypadku konieczne byłoby uwzględnienie stopnia, w jakim przyszłe decyzje dotyczące projektów zależne są od planu lub programu.
- 3.29. Artykuł 3 ust. 2 wyraźnie odnosi się do “**projektów**” wymienionych w dyrektywie OOS. Projekt („przedsięwzięcie”) jest tam zdefiniowany jako:
- wykonanie prac budowlanych lub innych instalacji lub systemów,

- inne interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, włącznie z wydobywaniem zasobów mineralnych.

- 3.30. Słowo „projekt” („przedsięwzięcie”) należy interpretować w sposób zgodny z jego zastosowaniem w dyrektywie OOS. Powinno to również obowiązywać w odniesieniu do zastosowania tego słowa w art. 3 ust. 4 ze względu na pojęciowe i językowe podobieństwo tych dwóch przepisów.
- 3.31. **Plany zagospodarowania przestrzennego i użytkowania gruntów** dotyczą sposobu zagospodarowania i zmiany zagospodarowania gruntów. Terminy te mogą być różnie stosowane w zależności od państwa członkowskiego, ale na ogół oba dotyczą sposobu wykorzystania terenu, nawet jeśli jeden z nich obejmuje szersze pojęcie niż drugi.
- 3.32. Artykuł 3 ust. 2 lit. b) nawiązuje do art. 6 i 7 dyrektywy 92/43/EWG (dyrektywa siedliskowa). Artykuły te wymagają „odpowiedniej oceny” „każdego planu lub przedsięwzięcia, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać”. Jeśli zatem zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG stwierdzono, że plan¹² ma istotne oddziaływanie na środowisko na pewnym terenie lub terenach, stwierdzenie to powoduje, że na mocy tego przepisu ma zastosowanie dyrektywa SOOS. Omawiane tereny to obszary uznane za obszary specjalnej ochrony zgodnie z art. 4 dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i obszary wskazane do zaklasyfikowania jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z art. 4 dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.¹³ Zgodnie z art. 11 ust. 2 możliwe jest zastosowanie wspólnych procedur oceny, spełniających jednocześnie wymagania kilku aktów prawodawstwa wspólnotowego w celu uniknięcia powielania oceny. Dalsze informacje na temat kwestii unikania powielania oceny znajdują się poniżej w ust. 9.13 i 9.19-9.27.

Artykuł 3 ust. 3

Plany i programy określone w ust. 2, określające użytkowanie małych obszarów na poziomie lokalnym oraz niewielkie modyfikacje planów i programów, określonych w ust. 2, wymagają oceny wpływu na środowisko tylko w przypadku, gdy Państwa Członkowskie stwierdzają, że mogą one potencjalnie powodować znaczący wpływ na środowisko.

- 3.33. Należy zdefiniować znaczenie słowa „mały” w wyrażeniu „małe obszary na poziomie lokalnym”, aby uwzględnić różnice występujące między państwami członkowskimi. Kwestię tę prawdopodobnie trzeba będzie rozstrzygać indywidualnie w każdym przypadku. Interpretacja będzie wymagała skrupulatnego stosowania się do opinii. Przewidywany plan lub program może stanowić plan zabudowy, który dla konkretnego, ograniczonego obszaru szczegółowo określa sposób, w jaki trzeba skonstruować budynki, ustalając np. ich wysokość, szerokość lub wygląd.
- 3.34. Podobne trudności występują w zdefiniowaniu słowa „lokalny”. Język dyrektywy nie wprowadza wyraźnego związku z organami władzy lokalnej, ale słowo „poziom”

¹² Należy zauważyć, że art. 6 ust. 3 obejmuje plany i projekty, a nie programy.

¹³ Zob. dokument „Zarządzanie terenami Natura 2000 – przepisy art. 6 dyrektywy siedliskowej (92/43/EWG)”

sugeruje odróżnienie np. od poziomu krajowego lub regionalnego. Całe wyrażenie ("małe obszary na poziomie lokalnym") jasno daje do zrozumienia, że nie można wykluczyć całego obszaru działania organów władzy lokalnej (chyba że obszar ten byłby bardzo mały). W niektórych państwach członkowskich obszary działania organów władzy lokalnej mogą być naprawdę bardzo duże, a wyłączenie całości takiego obszaru stanowiłoby poważną lukę w zakresie stosowania.

- 3.35. Kluczowym kryterium stosowania dyrektywy jest jednak nie rozmiar danego obszaru, a to, czy plan lub program prawdopodobnie będzie miał znaczący wpływ na środowisko. Plan lub program, który państwa członkowskie uznają za mający prawdopodobny znaczący wpływ na środowisko, powinien podlegać ocenie oddziaływania na środowisko, nawet jeśli dotyczy on użytkowania jedynie małego obszaru na poziomie lokalnym. Podobne stwierdzenie zawarto w wyroku w sprawie C-392/96, *Komisja przeciwko Irlandii*, gdzie Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich orzekł, że określając progi na podstawie tylko rozmiaru projektów, „z pominięciem ich charakteru i lokalizacji”, państwo członkowskie przekroczyło granice przysługującego mu swobodnego uznania. Projekty mogły mieć znaczący wpływ na środowisko ze względu na ich charakter lub lokalizację.
- 3.36. Podobnie **niewielkie modyfikacje** należy rozpatrywać w kontekście planu lub programu, który jest im poddawany, oraz prawdopodobieństwa ich znaczącego wpływu na środowisko. Ogólna definicja „niewielkich modyfikacji” prawdopodobnie nie byłaby przydatna. Zgodnie z definicją "planów i programów" w art. 2 "wszelkie ich modyfikacje" prawdopodobnie wchodzi w zakres dyrektywy. Artykuł 3 ust. 3 precyzuje stanowisko, uznając, że modyfikacja może być na tyle nieznacząca, iż prawdopodobnie nie będzie miała znaczącego wpływu na środowisko, wymagając jednak - w przypadku modyfikacji planu lub programu, która prawdopodobnie będzie miała znaczący wpływ na środowisko – dokonania oceny bez względu na skalę modyfikacji. Trzeba zauważyć, że nie wszystkie modyfikacje wymagałyby dokonania nowej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą, ponieważ nie wymaga ona przeprowadzenia nowych procedur, jeżeli modyfikacje nie mają prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko.

Artykuł 3 ust. 4

Państwa Członkowskie ustalają, czy plany i programy inne niż określone w ust. 2 i które określają ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję dotyczącego projektów, mogą potencjalnie powodować znaczący wpływ na środowisko.

- 3.37. Artykuł 3 ust. 4 rozszerza zakres dyrektywy. W przeciwieństwie do art. 3 ust. 2 przepis ten nie uznaje automatycznie, że pewne plany i programy mają znaczący wpływ na środowisko. Wymaga on natomiast, aby państwa członkowskie dokonały określonych ustaleń. Przepis ten stosuje się do takich planów i programów, które określają ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów, ale nie są objęte art. 3 ust. 2. Obejmuje to projekty realizowane w sektorach niewymienionych w art. 3 ust. 2, a także projekty, które dotyczą wymienionych tam sektorów, ale nie są wyszczególnione w załącznikach do dyrektywy OOS. Definicja „przedsięwzięcia” zawarta w dyrektywie OOS także miałaby w tym ustępie zastosowanie, podobnie jak w przypadku ust. 2. Znaczenie **ustalania ram dla przyszłego zezwolenia na**

inwestycję dotyczącego projektów omówiono powyżej, w odniesieniu do art. 3 ust. 2.

Artykuł 3 ust. 5

Państwa Członkowskie ustalają, czy plany i programy określone w ust. 3 i 4 mogą potencjalnie powodować znaczący wpływ na środowisko, poprzez rozpatrywanie każdej sprawy na zasadzie jednostkowych przypadków lub poprzez wyszczególnienie rodzajów planów i programów lub przez połączenie obu podejść. W tym celu Państwa Członkowskie w każdym przypadku uwzględniają odpowiednie kryteria określone w załączniku II dla zapewnienia objęcia niniejszą dyrektywą planów i programów o potencjalnym znaczącym wpływie na środowisko.

- 3.38. Jak opisano powyżej, art. 3 ust. 3 i 4 określają okoliczności, w jakich państwa członkowskie muszą ustalić, czy plan lub program prawdopodobnie może mieć znaczący wpływ na środowisko. Artykuł 3 ust. 5 określa sposób, w jaki muszą one spełnić ten ogólny wymóg, natomiast załącznik II określa kryteria, którymi należy kierować się, dokonując ustaleń (tzw. „kryteria znaczenia”).
- 3.39. Plany i programy, o których mowa w ust. 3 i 4, są dwojakiego rodzaju: (i) szczególne przypadki planów i programów, wchodzące w zakres ust. 2, oraz (ii) plany i programy inne niż określone w ust. 2, które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów.
- 3.40. Zgodnie z modelem zawartym w dyrektywie OOS dyrektywa 2001/42/WE przewiduje trzy podejścia (lub „mechanizmy badania”) do dokonywania tego ustalenia: badanie jednostkowych przypadków, wyszczególnianie rodzajów planów i programów lub połączenie obu tych podejść.
- 3.41. **Badanie jednostkowych przypadków** wymagałoby indywidualnego badania każdego planu lub programu, aby sprawdzić, czy prawdopodobnie może on mieć znaczący wpływ na środowisko. Zaletą tego podejścia jest największa możliwość uwzględniania poszczególnych sytuacji i cech każdego planu lub programu, ale wiąże się ono z większym obciążeniem administracyjnym.
- 3.42. Poprzez „**wyszczególnianie rodzajów planów i programów**” dyrektywa przewiduje, że plany i programy tego samego rodzaju będą podlegały ogólnej ocenie, czy prawdopodobnie mają one znaczący wpływ na środowisko. Zaletą tego podejścia jest pewność prawna i administracyjna, ponieważ od początku wiadomo, że konieczna jest ocena oddziaływania na środowisko.
- 3.43. Oczywiste jest, że określonego w art. 3 ust. 5 prawa do wyszczególnienia planów i programów nie należy rozumieć jako ogólnego prawa do wyłączenia całych kategorii planów i programów, chyba że wszystkie te plany i programy mogłyby, gdyby postrzegać je jako całość, być traktowane jako niemające prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko (zob. wyrok w sprawie C-72/95 *Kraaijeveld*). O tyle, o ile prawo to może stanowić odstępstwo od dyrektywy, należy je interpretować bardzo ściśle (zob. komentarz w ust. 65 wyroku w sprawie C-435/97

Autonome Provinz Bozen). W praktyce wyłączenie z oceny oddziaływania na środowisko może w wielu przypadkach nie być uzasadnione. Niewykluczone, że na etapie początkowym może nie być wystarczającej ilości dostępnych informacji na poziomie planu lub programu, aby uzyskać pewność, że żaden z planów lub programów w danej kategorii nie będzie miał znaczącego wpływu na środowisko. Ponadto należy unikać podejmowania z wyprzedzeniem decyzji dotyczących stosowania się dyrektywy do przyszłych planów i programów, które mogą nie mieć wszystkich cech charakteryzujących daną kategorię. Na przykład zmiany prawne mogą doprowadzić do stworzenia nowych planów i programów, które będą potrzebowały rozpatrzenia, aby ustalić, czy dyrektywa ma do nich zastosowanie.

- 3.44. Połączenie obu tych podejść (badania jednostkowych przypadków i wyszczególniania rodzajów planów i programów) może być możliwe w niektórych przypadkach. Ogólne podejście polegałoby na zdefiniowaniu kategorii planów lub programów, które w określonych okolicznościach prawdopodobnie nie miałyby znaczącego wpływu na środowisko, oraz zapewnieniu dokonywania ustaleń na zasadzie jednostkowych przypadków w pozostałych okolicznościach.
- 3.45. Artykuł 3 ust.5 dyrektywy wyraźnie wymaga od państw członkowskich uwzględnienia odpowiednich kryteriów określonych w załączniku II przy ustalaniu, czy plany i programy mogą prawdopodobnie mieć znaczący wpływ na środowisko. Sformułowanie zastosowane w dyrektywie oznacza, że należy najpierw rozpatrzyć cały zbiór kryteriów zawartych w załączniku II, aby móc zastosować te właściwe. Opinia ekspertów może pomóc w zastosowaniu do planu lub programu właściwych kryteriów w celu podjęcia decyzji dotyczącej prawdopodobnego znaczenia wpływu danego planu lub programu.
- 3.46. Przy tworzeniu mechanizmów badania należy uwzględnić różne kwestie. Kryteria określone w załączniku II podzielone są na dwie kategorie: charakterystyka planów i programów oraz charakterystyka wpływu i obszaru prawdopodobnie objętego oddziaływaniem^{iv}. Przypadki, w których istnieją wątpliwości co do konieczności dokonania oceny oddziaływania na środowisko, często mogą odzwierciedlać niepewność co do wpływu planu lub programu. Dalsze rozważenie tej kwestii przez właściwych ekspertów może rozwiązać wątpliwości, a jeżeli to nie nastąpi, zalecane jest dokonanie oceny oddziaływania na środowisko. Mimo że art. 3 ust. 5 nie odnosi się wprost do załącznika I, użyteczne może również być uwzględnienie czynników środowiskowych tam określonych.
- 3.47. Przy określaniu rodzajów planów i programów trzeba starannie rozważyć, w jaki sposób należy zastosować kryteria zawarte w załączniku II („kryteria znaczenia”). W zasadzie ustalenia można dokonać, wprowadzając kryteria jakościowe lub progi na podstawie właściwych kryteriów znaczenia. Wskazane jest unikanie systemów badania opartych wyłącznie na rozmiarze, finansowych progach projektów lub obszarze fizycznym objętym planem lub programem, ponieważ systemy te mogą być niezgodne z dyrektywą.

Załącznik II: Kryteria określające potencjalne znaczenie wpływu

- 3.48. Wykaz w załączniku II zawiera kryteria dotyczące charakterystyki planu lub programu (ust. 1) oraz wpływu i obszaru objętego oddziaływaniem (ust. 2). Nie są one uporządkowane według znaczenia. W każdym przypadku ich indywidualne znaczenie będzie inne. Na ogół można założyć, że w im większym stopniu spełnione są pewne kryteria, tym prawdopodobniejsze jest, że wpływ na środowisko będzie znaczący. W niektórych przypadkach może jednak zdarzyć się, że wpływ związany z jednym kryterium będzie tak ważny, że konieczne będzie dokonanie SOOŚ. W takich przypadkach można odpowiednio skrócić procedurę badania, ale zazwyczaj potrzebne będzie bardziej wyczerpujące rozpatrzenie tego aspektu.
- 3.49. Kryteria wymienione w załączniku II nie są wyczerpujące, a dyrektywa nie uniemożliwia państwom członkowskim wprowadzenia wymogu uwzględnienia dodatkowych kryteriów.
- 3.50. W całym tekście dyrektywy ocena wpływu na środowisko związana jest z prawdopodobieństwem wystąpienia znaczącego wpływu na środowisko. Przewidywanie prawdopodobnego wpływu na środowisko jest złożoną kwestią, zwłaszcza w kontekście planów lub programów stosunkowo ogólnych bądź dotyczących wysokiego szczebla, w których przewidzenie rezultatów realizacji planu lub programu w momencie jego przyjęcia może być trudne. Użycie słowa „potencjalny”^v sugeruje, że wpływ na środowisko, który należy uwzględnić, to wpływ, którego można z dużym prawdopodobieństwem oczekiwać.

Stopień, w jakim plan lub program ustala ramy dla projektów i innych działań albo w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania, albo przez alokację zasobów

- 3.51. Im precyzyjniej plan lub program ustala ramy, tym większe jest prawdopodobieństwo, że wymagana będzie ocena zgodnie z dyrektywą. Tak więc plany lub programy, które określają np. nie tylko obszar przeznaczony pod zabudowę mieszkaniową lub działalność komercyjną, ale również ich charakter, rozmiar i (w stosownych przypadkach) warunki działalności, mogą wprowadzać w odniesieniu do projektów bardziej szczegółowe ramy, niż plany lub programy, które określają cele, a nie precyzują szczegółowo ram, w których muszą one zostać osiągnięte. Plany lub programy, które są prawnie wiążące, mogą ustalać ramy bardziej rygorystycznie niż w przypadku planów lub programów niewiążących. Plany lub programy, których jedynym lub głównym celem jest ustalenie ram dla projektów, mogą również wprowadzać silniejsze ramy niż plany lub programy, które mają kilka różnych celów i wyników.

Stopień, w jakim plan lub program wpływa na inne plany i programy, w tym plany i programy w hierarchii

- 3.52. Jeżeli plan lub program ma silny wpływ na inny plan lub program, jego wpływ na środowisko może być szerszy (lub głębszy), niż w innych przypadkach. Schematycznie można podzielić plany i programy na dwie kategorie: „horyzontalne” (plan i programy należące do tego samego poziomu bądź mające równy lub podobny status) i „wertikalne” (plan i programy należące do hierarchii). W przypadku hierarchii plany i programy na wyższym, ogólnym poziomie mogą wpływać na plany i programy na poziomie niższym i szczegółowym. Na przykład te z niższego poziomu

mogą mieć wyraźny obowiązek uwzględniania treści lub celów planu lub programu z poziomu wyższego, bądź obowiązek wykazania, w jaki sposób przyczyniają się do osiągnięcia celów wyrażonych w planie z wyższego poziomu. To oczywiste, że w praktyce kwestie te mogą być mniej jasne, szczególnie gdy w niektórych systemach plan lub program niższego poziomu może czasami (np. jeśli jest nowszy) wpływać na plan lub program poziomu wyższego. Wiążące plany lub programy, które będą wyraźnie wdrażane za pośrednictwem innych planów lub programów, będą prawdopodobnie miały silny wpływ. Prawny aspekt planu lub programu – czyli czy jest wiążący czy nie – może odgrywać decydującą rolę w niektórych systemach. W przypadku planów lub programów, które są jedynymi takimi dokumentami w danym sektorze i nie należą do hierarchii, prawdopodobieństwo oddziaływania na inne plany lub programy może być mniejsze. Nie jest to z góry przesądzone; związki pomiędzy różnymi planami i programami trzeba w każdym przypadku starannie rozważyć.

Przydatność planu lub programu dla uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania stałego [zrównoważonego – tłum.] rozwoju

- 3.53. W tym kontekście należy rozpatrzyć kwestię tego, w jakim stopniu przewidywany plan lub program może przyczynić się do redukcji zniszczeń w środowisku naturalnym. Plan lub program, który w dużym zakresie wpływa na środowisko, będzie najprawdopodobniej wymagał oceny, a w przypadku planu o niewielkich konsekwencjach dla środowiska ocena może nie być potrzebna. Przykład: pożądanym wynikiem jest włączenie kwestii dotyczących środowiska do planu edukacji. Mało prawdopodobne jest, aby umożliwiający to zakres posiadał plan dotyczący treści szkolnych programów nauczania (nawet zakładając, że ustala on ramy dla projektów), natomiast plany dotyczące zakwaterowania w szkołach mogą podlegać ocenie oddziaływania na środowisko, ponieważ mają znaczące możliwości wywierania oddziaływania na schematy podróżowania i zamieszkania.
- 3.54. Ponadto ocena może być pomocna w: znalezieniu sposobów na poprawę wyników planu lub programu w zakresie środowiska lub wkładu w zrównoważony rozwój (przy braku znacznie większych kosztów), obniżeniu kosztów związanych z ochroną środowiska przy jednoczesnym umożliwieniu osiągnięcia pozostałych celów lub dokonaniu wyboru możliwości alternatywnej.

Problemy dotyczące środowiska, mające związek z planem lub programem

- 3.55. Związek problemów z planem lub programem nie jest zdefiniowany i można go interpretować na kilka sposobów. Może on obejmować przypadki, w których plany lub programy powodują lub nasilają problemy dotyczące środowiska, są przez nie ograniczane lub w inny sposób dotknięte, bądź przyczyniają się do ich rozwiązania, zmniejszenia lub uniknięcia. W każdym razie konieczne jest określenie charakteru i wagi problemów dotyczących środowiska, mających związek z planem lub programem.

Przydatność [Znaczenie – tłum.] planu lub programu dla wdrażania prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego środowiska (np. plany i programy związane z zarządzaniem odpadami lub ochroną wód)

- 3.56. Dyrektywa stosuje w tym kryterium dość neutralne słowo („przydatność” [znaczenie – tłum.]) Należy tu uwzględnić zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na wdrażanie prawodawstwa wspólnotowego. Ważne jest zapewnienie uwzględnienia pełnego zakresu prawodawstwa wspólnotowego w dziedzinie środowiska.

Prawdopodobieństwo, czas trwania, częstotliwość i odwracalność wpływu, skumulowany charakter wpływu, transgraniczny charakter wpływu, zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska (np. w wyniku awarii), rozmiary i przestrzenny zasięg wpływu (obszar geograficzny i wielkość populacji prawdopodobnie zagrożonej), wartość i wrażliwość obszaru potencjalnie zagrożonego, z tytułu:

- *szczególnych właściwości naturalnych lub dziedzictwa kulturowego,*
- *przekroczonych standardów jakości środowiska lub wartości dopuszczalnych,*
- *intensywnego użytkowania gruntów,*

wpływ na obszar lub krajobrazy posiadające uznany krajowy, wspólnotowy lub międzynarodowy status ochronny.

- 3.57. Istnieje wiele niejasności, a niewystarczające lub brakujące dane oraz niedostateczna wiedza mogą utrudnić ustalenie, czy znaczący wpływ jest prawdopodobny. Niemniej jednak zakłada się, że przybliżone oszacowanie wpływu zawsze powinno być możliwe.
- 3.58. Charakter i charakterystyka prawdopodobnego wpływu będzie miała wpływ na jego znaczenie w kontekście, w jakim jest on rozpatrywany. Na przykład istotne jest rozważenie, czy prawdopodobieństwo lub częstotliwość wpływu będą bardzo niskie (przypadkowe), czy też wpływ będzie występował stale. Ponadto im bardziej złożony (np. ze względu na synergię i narastanie), rozpowszechniony lub poważny jest wpływ, tym większe jest prawdopodobieństwo, że powinien zostać uznany za „znaczący”.
- 3.59. Równie ważnym czynnikiem, jaki należy uwzględnić, jest obszar prawdopodobnie objęty planem lub programem, a w rezultacie i jego wpływem. Należy zauważyć, że dyrektywa wymaga uwzględnienia nie tylko obszarów, które mają nadany status ochrony. Szczególna wartość i wrażliwość obszaru prawdopodobnie objętego wpływem może zwiększać prawdopodobieństwo, że wpływ ten trzeba będzie uznać za znaczący.
- 3.60. Fakt ten uwzględnił Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w wyroku w sprawie C-392/96 *Komisja przeciwko Irlandii* (zob. powyżej). Trybunał orzekł wówczas, że: „nawet projekt o małej skali może mieć znaczący wpływ na środowisko, jeśli jest realizowany na obszarze, gdzie czynniki środowiskowe określone w art. 3 dyrektywy [OOS], takie jak: fauna, flora, gleba, woda, klimat lub dziedzictwo kultury są wrażliwe na najmniejsze zmiany. Podobnie projekt prawdopodobnie ma znaczący wpływ na środowisko, gdy ze względu na jego charakter istnieje ryzyko, że spowoduje on znaczące lub nieodwracalne zmiany w tych czynnikach środowiskowych, bez względu na rozmiary tego oddziaływania.”

- 3.61. Stosowanie kryteriów ustalenia prawdopodobnego wpływu na środowisko wymaga wszechstronnego i planowego podejścia. W związku z tym istotne mogą być również niektóre elementy określone w załączniku I. Na przykład w celu ustalenia prawdopodobnego znaczącego wpływu należy również uwzględnić „podmiot” tego wpływu (zob. wykaz kwestii zawarty w lit. f) załącznika I, tj.: kwestie *różnorodności biologicznej, populacji, zdrowia ludzkiego, fauny, flory, powierzchni ziemi, wody, powietrza, czynników klimatycznych, dóbr materialnych, dziedzictwa kulturowego obejmującego dziedzictwo architektoniczne i archeologiczne, krajobrazu oraz wzajemne powiązania między powyższymi czynnikami*). Pod uwagę należy wziąć również cechy określone w przypisie do lit. f) załącznika I (tj. czy wpływ ma charakter *wtórny, skumulowany, synergistyczny, krótko-, średnio- i długoterminowy, stały i tymczasowy, pozytywny i negatywny*). Ten sposób zastosowania przepisów załącznika I i II umożliwi multidyscyplinarne uwzględnienie skutków przenoszenia zanieczyszczeń pomiędzy komponentami środowiska.

Artykuł 3 ust. 8

Następujące plany i programy nie podlegają niniejszej dyrektywie:

- *plany i programy, których jedynym celem jest służenie obronie narodowej lub obronie cywilnej,*
- *plany i programy finansowe lub budżetowe.*

- 3.62. Wyłączenie planów i programów, „**których jedynym celem**” jest służenie obronie narodowej lub obronie cywilnej, jest badaniem bardziej wymagającym, niż to określone w dyrektywie OOS (która nie ma zastosowania do „projektów służących celom obrony narodowej”). Oznacza to, że np. regionalny plan użytkowania gruntów, który przewiduje projekt z zakresu obrony narodowej w pewnej części obszaru objętego tym planem, wymagałby oceny oddziaływania na środowisko (o ile spełnione zostały pozostałe kryteria dyrektywy), ponieważ służenie obronie narodowej nie było jego jedynym celem. Stosując to wyłączenie, trzeba rozpatrywać cel planu lub programu, a nie jego wpływ. Na przykład baza wojskowa, która ma służyć jedynie obronie narodowej, może mieć dodatkowy wpływ, polegający na zwiększeniu lokalnych możliwości w zakresie zatrudnienia. Taki przypadek nadal byłby objęty wyłączeniem. **Obrona cywilna** może obejmować zdarzenia naturalne lub spowodowane przez człowieka (np. odpowiednio trzęsienie ziemi i działalność terrorystyczna). Nie wskazano, kiedy należy opracować takie plany i programy, ale ich jedynym celem musi być służenie obronie narodowej lub obronie cywilnej. Zgodnie z praktyką sądową Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich odstępstwa należy formułować ściśle. Tak więc plan, który określa działania, jakie należy podjąć w przypadku zagrożenia lawiną, byłby wyłączony z zakresu dyrektywy, natomiast plan określający działania, jakie należy podjąć, aby uniknąć wystąpienia lawin (np. poprzez zastosowanie odpowiedniej infrastruktury), wchodziłby w ten zakres, ponieważ miałby na celu zapobieganie niebezpieczeństwu, a nie służenie obronie cywilnej.

- 3.63. Plany i programy budżetowe obejmują roczne budżety organów władzy na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym. Finansowe plany i programy mogą obejmować

dokumenty opisujące, w jaki sposób należy finansować określony projekt lub działanie, bądź jak należy rozdzielać dotacje lub subwencje.

Artykuł 13 ust. 3

Obowiązek określony w art. 4 ust. 1 ma zastosowanie w odniesieniu do planów i programów, dla których pierwszy formalny akt przygotowawczy ma miejsce po dacie określonej w ust. 1. Plany i programy, na podstawie których sporządzany jest pierwszy formalny akt przygotowawczy przed tą datą i które zostają przyjęte lub poddane procedurze ustawodawczej w okresie dłuższym niż 24 miesiące po tej dacie, podlegają obowiązkowi określonemu w art. 4 ust. 1, chyba że Państwa Członkowskie podejmą decyzję na podstawie jednostkowych przypadków, iż jest to niewykonalne, i powiadomią o swojej decyzji społeczeństwo.

- 3.64. Obowiązek, o którym mowa w art. 4 ust. 1, obejmuje wszystkie etapy „oceny wpływu na środowisko” określonej w art. 2 (tj. sprawozdanie dotyczące środowiska, konsultację itp.). Oznacza on zatem proces przygotowania planu lub programu w kontekście wyłaniającego się pojmowania jego wpływu na środowisko.
- 3.65. Słowo „formalny” niekoniecznie oznacza, że dany akt musi być wymagany przez prawo krajowe, ani że powoduje skutki prawne w prawie krajowym. W każdym przypadku należy wydać opinię, biorąc pod uwagę takie czynniki jak: charakter danego aktu, charakter działań poprzedzających ten akt oraz oczywisty cel przepisów przejściowych, a mianowicie dążenie do pewności prawnej oraz dobrej administracji.
- 3.66. Drugie zdanie art. 13 ust. 3 ma na celu zagwarantowanie, że ocena oddziaływania na środowisko zgodna z dyrektywą będzie zwykle przeprowadzana w odniesieniu do planów i programów, na podstawie których sporządzono pierwszy formalny akt przygotowawczy przed 21 lipca 2004 r., ale które nie zostaną przyjęte przed 21 lipca 2006 r. Oznacza to, że w celu dokonania konstruktywnej oceny na planie przeprowadzono by tylko niewielkie lub nieistotne prace do lipca 2004 r. Dokonanie oceny oddziaływania na środowisko w przypadku planu, dla którego pierwszy akt przygotowawczy miał miejsce przed lipcem 2004 r. i który był wówczas na bardzo zaawansowanym etapie, byłoby niewykonalne. Przepis ten skupia się nie tyle na fakcie, jak długo przed lipcem 2004 r. miała miejsce początkowa data planu lub programu, a na tym, czy proces planowania planów lub programów, o których mowa, jest na etapie, na którym można dokonać konkretnej oceny oddziaływania na środowisko.

4. OBOWIĄZKI OGÓLNE

- 4.1. Artykuł 4 zajmuje się trzema kwestiami: czasem dokonywania oceny oddziaływania na środowisko, ustaleniami proceduralnymi w zakresie zgodności oraz unikaniem powielania oceny w przypadku gdy plany i programy tworzą część hierarchii.

Artykuł 4 ust. 1

Oceny wpływu na środowisko, określona w art. 3, dokonuje się podczas przygotowania planu lub programu i przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej.

- 4.2. Jako kwestia dobrej praktyki, ocena oddziaływania planów i programów na środowisko powinna mieć wpływ na sposób opracowywania samych planów i programów. Gdy plan lub program nie jest stosunkowo jasno sprecyzowany, łatwiejsze może być odrzucenie elementów, które prawdopodobnie mają niepożądany wpływ na środowisko, niż gdyby plan lub program był ukończony. Na tym etapie ocena oddziaływania na środowisko może dostarczać wielu informacji, ale prawdopodobnie jest mniej znacząca. Artykuł 4 ust. 1 nakłada na organy wyraźny obowiązek dokonywania oceny w trakcie przygotowywania planu lub programu.

Artykuł 4 ust. 2 i 3

2) Wymagania niniejszej dyrektywy są brane pod uwagę w istniejących procedurach przyjmowania planów i programów w Państwach Członkowskich lub włączone do procedur ustanowionych w celu wykonania niniejszej dyrektywy.

3) W przypadku gdy plany i programy tworzą część hierarchii, Państwa Członkowskie, w celu uniknięcia powielania oceny, uwzględniają fakt, że oceny dokonuje się, zgodnie z niniejszą dyrektywą, na różnych poziomach hierarchii. W celu, między innymi, uniknięcia powielania oceny, Państwa Członkowskie stosują art. 5 ust. 2 i 3.

- 4.3. W art. 4 ust. 2 dyrektywa przewiduje włączenie procedury oceny oddziaływania na środowisko do istniejących procedur przyjmowania planów lub programów bądź do odrębnych procedur.
- 4.4. Jeżeli procedura oceny jest włączona w istniejący proces przygotowywania samego planu lub programu, procedura SOOŚ może oddziaływać na przygotowanie projektu planu lub programu. W takim przypadku proces przygotowywania projektu planu lub programu musi być dostosowany, aby osiągnąć zgodność z wymogami dyrektywy. Rodzaj zmian, jakie mogą być potrzebne, będzie zależał od istniejących procedur, ale może obejmować np. włączenie i dostosowanie do społeczeństwa, które musi zostać określone zgodnie z art. 6 ust. 4, oraz organów, które muszą zostać wyznaczone zgodnie z art. 6 ust. 3, aby właściwie włączyć różne etapy procedury oceny w przygotowanie planu lub programu.

- 4.5. W pewnych okolicznościach może istnieć więcej niż jeden plan lub program zajmujący się tą samą ogólną tematyką, ale w odniesieniu do różnych obszarów geograficznych lub na różnych poziomach szczegółowości. Na przykład plan użytkowania gruntów może określać sposób rozwoju całego regionu; może istnieć szereg bardziej szczegółowych planów użytkowania gruntów, dotyczących składowych części regionu, które precyzują przewidywany rozwój tych obszarów. Na szczeblu gmin miejskich mogą natomiast istnieć jeszcze bardziej szczegółowe plany, które bardzo wyczerpująco określają ramy rozwoju danego obszaru. Artykuł 4 ust. 3 w połączeniu z art. 5 ust. 2 i 3 ma na celu zapewnienie uniknięcia powielania oceny w tego typu sytuacjach.
- 4.6. Jeżeli na jednym etapie procesu planowania zostały ocenione pewne aspekty planu lub programu, a ocena planu lub programu na późniejszym etapie procesu wykorzystuje ustalenia z wcześniejszej oceny, ustalenia te muszą być aktualne i dokładne, aby mogły być wykorzystane w nowej ocenie. Trzeba je również umieścić w kontekście tej oceny. Jeżeli spełnienie tych warunków nie jest możliwe, późniejszy plan lub program może wymagać nowej lub zaktualizowanej oceny, nawet jeśli dotyczy kwestii, która była również tematem wcześniejszego planu lub programu.
- 4.7. To oczywiste, że decyzja o ponownym wykorzystaniu materiału z jednej oceny przy dokonywaniu kolejnej będzie zależała od struktury procesu planowania, kontekstu planu lub programu oraz od stosowności informacji zawartych w sprawozdaniu dotyczącym środowiska. Decyzję tę trzeba będzie podejmować w poszczególnych przypadkach. Będą one musiały zapewnić brak przeszkód w dokonaniu wszechstronnej oceny każdego elementu procesu planowania oraz umieszczenie poprzedniej oceny (wykorzystanej na późniejszym etapie) w kontekście obecnej oceny i uwzględnienie jej w ten sam sposób. W celu opracowania określonego sprawozdania należy zgromadzić wszelkie istotne informacje – wyszukiwanie poszczególnych informacji w celu zrozumienia wpływu projektu planu lub programu na środowisko nie powinno być konieczne. W zależności od przypadku stosowne może być podsumowanie wcześniejszych materiałów, odniesienie się do nich lub ich powtórzenie. Nie ma jednak potrzeby powielania dużych ilości danych w nowym kontekście, w którym nie są one właściwe.

5. SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA

- 5.1. Sprawozdanie dotyczące środowiska stanowi główny element oceny oddziaływania na środowisko wymaganej przez dyrektywę. Jest ono również główną podstawą do monitoringu znaczącego wpływu realizacji planu lub programu.
- 5.2. Sprawozdanie dotyczące środowiska jest ważnym narzędziem, służącym do uwzględnienia aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów, ponieważ zapewnia ono określenie, opisanie, ocenę i uwzględnienie w tym procesie ich prawdopodobnego wpływu na środowisko. Przygotowanie sprawozdania dotyczącego środowiska oraz uwzględnienie aspektów środowiskowych w przygotowaniu planów i programów tworzy iteracyjny proces, który powinien przyczynić się do wypracowania bardziej zrównoważonych rozwiązań w zakresie podejmowania decyzji.
- 5.3. Przepisy na temat sprawozdania dotyczącego środowiska zawarte są głównie w art. 2 (Definicje), art. 5 (Sprawozdanie dotyczące środowiska) i załączniku I. Ponadto sprawozdanie dotyczące środowiska musi być objęte konsultacjami przewidzianymi w art. 6 i 7 oraz uwzględnione w trakcie przygotowywania planu lub programu (art. 8). Gdy plan lub program zostanie przyjęty, informacje na temat procedury przyjęcia muszą zostać udostępnione (art. 9), a sprawozdanie dotyczące środowiska musi mieć jakość wystarczającą do spełnienia wymogów dyrektywy (art. 12).

Artykuł 2 lit. c)

Do celów niniejszej dyrektywy:

..

c) „sprawozdanie dotyczące środowiska” oznacza część dokumentacji planu lub programu, zawierającą informacje wymagane w art. 5 i w załączniku I.

- 5.4. Artykuł 2 lit. c) definiuje sprawozdanie dotyczące środowiska jako część dokumentacji planu lub programu, zawierającą określone informacje. Oznacza to, że sprawozdanie dotyczące środowiska powinno stanowić spójny tekst lub teksty. Mimo że dyrektywa tego nie wymaga, pomocne może być sformułowanie sprawozdania zgodnie z pozycjami załącznika I, o ile jest to możliwe. Dyrektywa nie precyzuje, czy sprawozdanie powinno być włączone do planu lub programu bądź stanowić odrębny dokument. Jeżeli jest ono włączone do tych dokumentów, powinno być wyraźnie wydzielone jako odrębna część planu lub programu oraz łatwe do wyszukania i przyswojenia przez społeczeństwo i organy. W każdym razie musi ono zawsze zawierać nietechniczne podsumowanie informacji przekazanych zgodnie z pozycjami wymienionymi w załączniku I.
- 5.5. Sprawozdanie dotyczące środowiska może w wielu przypadkach stanowić część szerszej oceny planu lub programu. Może być na przykład częścią dokumentu na temat oceny zrównoważonego rozwoju, obejmującego również skutki społeczne i gospodarcze, bądź ocena zrównoważonego rozwoju może być włączona do planu lub

programu. Każde z powyższych rozwiązań może być dopuszczalnym sposobem osiągnięcia zgodności z dyrektywą, o ile całkowicie spełnia jej wymogi.

Artykuł 5 ust. 1

W przypadku gdy na mocy art. 3 ust. 1 wymagana jest ocena wpływu na środowisko, przygotowuje się sprawozdanie, w którym zostanie zidentyfikowany, opisany i oszacowany potencjalny znaczący wpływ na środowisko wynikający z realizacji planu lub programu oraz rozsądne rozwiązania alternatywne uwzględniające cele i geograficzny zasięg planu lub programu. Informacje, które w tym celu mają być podane, są określone w załączniku I.

- 5.6. Artykuł 5 ust. 1 określa podstawowe wymogi co do sprawozdania dotyczącego środowiska. Zadaniem sprawozdania jest zidentyfikowanie, opisanie i oszacowanie prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko, wynikającego z realizacji planu lub programu oraz rozsądnych rozwiązań alternatywnych. Załącznik I zawiera dalsze pozycje, na temat których trzeba dostarczyć informacje dotyczące tego oddziaływania. Badanie rozwiązań alternatywnych stanowi ważny element oceny, a dyrektywa wymaga bardziej wyczerpującej ich oceny, niż dyrektywa OOS. Rozwiązania alternatywne omówiono w ust. 5.11 - 5.14 poniżej.
- 5.7. Zgodnie z art. 4 ust. 1 oceny oddziaływania na środowisko dokonuje się podczas przygotowania planu lub programu i przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej. Proces przygotowania sprawozdania powinien rozpocząć się najwcześniej jak jest to możliwe, a najlepiej w tym samym czasie, co przygotowanie planu lub programu. Przygotowanie sprawozdania powinno zazwyczaj zostać zakończone przed udostępnieniem go organom i społeczeństwu zgodnie z art. 6 ust. 1.
- 5.8. Artykuł 5 ust. 1 nie stwierdza jednoznacznie, kto jest odpowiedzialny za przygotowanie sprawozdania dotyczącego środowiska, ale w wielu przypadkach byłby to organ bądź osoba fizyczna lub prawna odpowiedzialna za przygotowanie planu lub programu.
- 5.9. Niemożliwe jest jednoznaczne określenie co oznacza wdrożenie planu lub programu. W dużym stopniu zależy to od charakteru planu lub programu. W przypadku planów lub programów wchodzących w zakres dyrektywy ze względu na warunki art. 3 ust. 2 lit. a) (ustalenie ram dla projektów w różnych sektorach) i art. 3 ust. 4 (inne plany i programy określające ramy dla projektów) wdrożenie może oznaczać m.in. wdrożenie projektów zgodnych z tymi ramami. Ponieważ jednak może istnieć kilka sposobów spełnienia wymogów związanych z tymi ramami, realizacji planu lub programu na ogół nie można ograniczać do wdrożenia konkretnych pojedynczych projektów. W każdym razie plan lub program może obejmować elementy, które nie są związane z projektem, ale ważne dla jego powodzenia. Wpływ tych aspektów wdrożenia powinien również stanowić część oceny. W przypadku planów i programów, które wchodzą w zakres dyrektywy ze względu na warunki art. 3 ust. 2 lit. b) (wymóg dokonania oceny na podstawie art. 6 lub 7 dyrektywy 92/43/EWG), wdrożenie można pojmować w świetle art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, który wymaga oceny skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony (zob. również ust. 3.32 powyżej).

- 5.10. Wdrożenie planu lub programu może obejmować szereg kwestii i przepisów. Należy zauważyć, że ocena musi koncentrować się na tej części wdrożenia, która ma prawdopodobnie znaczący wpływ na środowisko. Należy jednak zbadać wszystkie części wdrożenia, ponieważ łącznie mogą one mieć znaczący wpływ. To, czy wdrożenie różnych części planu lub programu rzeczywiście będzie miało miejsce, nie jest kwestią, którą ocena musi uwzględniać.

Rozwiązania alternatywne

- 5.11. Obowiązek zidentyfikowania, opisanie i oszacowania rozsądnych rozwiązań alternatywnych musi być odczytywany w kontekście celu dyrektywy, który polega na dopilnowaniu, że wpływ realizacji planów i programów jest uwzględniony podczas przygotowania tych dokumentów i przed ich przyjęciem.
- 5.12. Wymagając zidentyfikowania, opisanie i oszacowania prawdopodobnego znaczącego wpływu rozsądnych rozwiązań alternatywnych na środowisko, dyrektywa nie wprowadza rozróżnienia co do wymogów dotyczących oceny projektu planu lub programu oraz rozwiązań alternatywnych.¹⁴ Zasadniczą kwestią jest zidentyfikowanie, opisanie i oszacowanie prawdopodobnego znaczącego wpływu planu lub programu oraz rozwiązań alternatywnych w sposób umożliwiający dokonanie porównań. Wymogi zawarte w art. 5 ust. 2, dotyczące zakresu i poziomu szczegółowości informacji, które należy ująć w sprawozdaniu, stosują się również do oceny rozwiązań alternatywnych. Organ lub parlament odpowiedzialny za przyjęcie planu lub programu oraz organy i społeczeństwo, z którymi prowadzono konsultacje, koniecznie muszą otrzymać dokładny obraz rozsądnych rozwiązań alternatywnych oraz zostać poinformowane, dlaczego rozwiązania te nie są uznawane za najlepszą możliwość. Informacje, o których mowa w załączniku I, powinny zatem zostać przekazane w odniesieniu do wybranych rozwiązań alternatywnych. Obejmuje to na przykład informacje określone w lit. b) załącznika I, dotyczące prawdopodobnych zmian istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji rozwiązania alternatywnego. Zmiany te mogą być inne niż te, które wiążą się z planem lub programem, jeżeli dotyczą one różnych obszarów lub aspektów.
- 5.13. Tekst dyrektywy nie precyzuje, co rozumie się pod pojęciem rozsądnego rozwiązania alternatywnego wobec planu lub programu. Pierwszym aspektem w podejmowaniu decyzji dotyczących możliwych rozsądnych rozwiązań alternatywnych powinno być uwzględnienie celów i geograficznego zakresu planu lub programu. Tekst nie precyzuje, czy chodzi o alternatywne plany lub programy, czy o alternatywne rozwiązania w ramach planu lub programu. W praktyce różne rozwiązania alternatywne w ramach danego planu na ogół będą podlegały ocenie (np. różne mechanizmy usuwania odpadów w ramach planu gospodarowania odpadami bądź różne sposoby zagospodarowania obszaru w ramach planu użytkowania gruntów). Alternatywne rozwiązanie może zatem stanowić inny sposób osiągnięcia celów planu lub programu. W przypadku planów użytkowania gruntów lub planów zagospodarowania przestrzennego oczywistymi rozwiązaniami alternatywnymi są różne sposoby użytkowania obszarów przeznaczonych na określone działania lub cele

¹⁴ Należy porównać art. 5 ust. 3 oraz załącznik IV do dyrektywy OOS, które wymagają przedstawienia przez wykonawcę zarysu głównych badań alternatywnych i oznaczenia głównych przyczyn dokonania przez niego wyboru, biorąc pod uwagę oddziaływanie na środowisko.

oraz alternatywne obszary takich działań. W przypadku planów lub programów obejmujących długi okres, zwłaszcza dotyczących odległej przyszłości, opracowanie scenariuszy alternatywnych jest metodą badania rozwiązań alternatywnych i ich oddziaływania. Na przykład plany rozwoju regionalnego dla Sztokholmu przez długi czas opracowywano w oparciu o taki scenariusz.

- 5.14. Wybrane rozwiązania alternatywne powinny być realistyczne. Powodem badania rozwiązań alternatywnych jest częściowo dążenie do znalezienia sposobu ograniczenia lub uniknięcia znaczącego niepożądanego wpływu projektu planu lub programu na środowisko. Mimo że dyrektywa nie wymaga tego, najlepiej byłoby, gdyby wersja ostateczna projektu planu lub programu była wersją, która w największym stopniu przyczynia się do osiągnięcia celów określonych w art. 1. Rozmyślny wybór rozwiązań alternatywnych dla oceny, które miały znacznie bardziej szkodliwy wpływ, w celu propagowania projektu planu lub programu byłby niewłaściwy dla celu tego ustępu. Aby rozwiązania alternatywne były prawdziwe, muszą wchodzić w zakres kompetencji prawnych i geograficznych danego organu. Opis uzasadnienia wyboru przyjętych rozwiązań alternatywnych jest wymagany w lit. h załącznika I.

Artykuł 5 ust. 2 i 3

2. Sprawozdanie dotyczące środowiska, przygotowane zgodnie z ust. 1, zawiera informacje, które mogą być racjonalnie wymagane, z uwzględnieniem obecnego stanu wiedzy i metod oceny, zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu, jego stadium w procesie podejmowania decyzji oraz zakresu, w jakim niektóre sprawy mogą zostać właściwiej ocenione na różnych etapach tego procesu, w celu uniknięcia powielania oceny.

3. Odpowiednie dostępne informacje na temat wpływu na środowisko, wynikającego z planów i programów, oraz otrzymane na innych poziomach procesu decyzyjnego lub poprzez inne prawodawstwo wspólnotowe mogą być wykorzystywane do dostarczenia informacji określonych w załączniku I.

- 5.15. Punktem wyjścia dla interpretacji tych ustępów jest wymóg przekazywania informacji na temat prawdopodobnego znaczącego wpływu planu lub programu na środowisko. Informacje te trzeba przekazywać o tyle, o ile może to być w normalnych okolicznościach wymagane, uwzględniając czynniki wspomniane w ust. 2.
- 5.16. Odniesienie do „zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu” oznacza, że w przypadku ogólnego planu lub programu ujęcie w sprawozdaniu dotyczącym środowiska bardzo szczegółowych informacji i analiz może nie być konieczne (np. plan lub program na szczycie hierarchii przechodzącej od dokumentów ogólnych do szczegółowych). W przypadku planu lub programu, który sam obejmuje wyższy poziom szczegółowości, można oczekiwać informacji znacznie bardziej szczegółowych. W przypadku planu krajowego sprawozdanie dotyczące środowiska nie musi zatem oceniać oddziaływania planu na każdą rzekę w kraju, ale sprawozdanie na temat planu miejskiego z pewnością powinno uwzględniać konsekwencje tego planu dla rzek i innych zbiorników wodnych w tym mieście lub w pobliżu.

- 5.17. Artykuł 5 ust. 3 podkreśla potrzebę racjonalizacji zbierania i wytwarzania informacji. Stanowi on, że dostępne z innych źródeł odpowiednie informacje (mogące obejmować analizy oraz dane) mogą być wykorzystywane do opracowania sprawozdania dotyczącego środowiska. Znaczenie tego przepisu jest oczywiste, jeśli plany i programy tworzą część hierarchii, i z tego względu art. 4 ust. 3 odnosi się do stosowania art. 5 ust. 2 i 3, szczególnie w celu uniknięcia powielania oceny. Kwestię tę omówiono w ust. 4.5 – 4.7 powyżej. Można również wykorzystać informacje uzyskane w innym systemie decyzyjnym, np. w ramach planów lub programów w innych sektorach bądź uzyskane poprzez wdrożenie innego prawodawstwa wspólnotowego, np. ramowej dyrektywy wodnej (2000/60/WE).

Artykuł 5 ust. 4

Przy podejmowaniu decyzji w sprawie zakresu i poziomu szczegółowości informacji, jakie muszą być włączone do sprawozdania dotyczącego środowiska, konsultowane są organy określone w art. 6 ust. 3.

- 5.18. Przy podejmowaniu decyzji w sprawie zakresu i poziomu szczegółowości informacji, jakie muszą być włączone do sprawozdania dotyczącego środowiska, należy konsultować się z właściwymi organami ds. środowiska, określonymi w art. 6 ust. 3. Organy te mogą również uczestniczyć w przygotowaniu sprawozdania przez cały proces przygotowania i przyjmowania planu lub programu. Dalsze informacje można znaleźć w sekcji 7 poniżej, która dotyczy konsultacji.

Załącznik I

- 5.19. Załącznik I wyszczególnia informacje, jakie należy podać w sprawozdaniu dotyczącym środowiska. Załącznik ten w dziesięciu punktach określa szerokie spektrum kwestii, które trzeba uwzględnić, przy czym każdy z tych punktów jest znaczący. Wszystkie te punkty należy zbadać w świetle wymogów zawartych w art. 5. Państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy na temat treści sprawozdania dotyczącego środowiska, które mogą wykraczać poza wymogi dyrektywy. Plan lub program może być bardzo szeroko zakrojony i dotyczyć dużej liczby różnych zagadnień, więc należy podkreślić, że dyrektywa wymaga przedstawienia informacji skupiających się na kwestiach związanych ze znaczącym wpływem planu lub programu na środowisko (zob. art. 5). Nadmiar informacji na temat nieznaczącego wpływu lub kwestii nieistotnych sprawia, że sprawozdanie jest trudne do zrozumienia, i może prowadzić do pominięcia ważnych informacji.

a) opis zawartości, główne cele planu lub programu oraz powiązanie z innymi odnośnymi planami i programami.

- 5.20. Informacje na temat powiązań z innymi odnośnymi planami lub programami umieszczają dany plan lub program w szerszym kontekście. Mogą one dotyczyć np. jego pozycji na etapie podejmowania decyzji lub jego wkładu (w porównaniu z innymi planami lub programami) w zmianę stanu środowiska określonego obszaru. Odnośne plany lub programy mogą zatem znajdować się na innych szczeblach hierarchii, której część stanowi dany plan lub program, bądź być sporządzane dla innych sektorów, które mają wpływ na te same lub sąsiednie obszary.

b) istotne aspekty istniejącego stanu środowiska i potencjalne ich zmiany w przypadku braku realizacji planu lub programu;

c) stan środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem;

d) istniejące problemy dotyczące środowiska istotne z punktu widzenia planu lub programu, w szczególności problemy odnoszące się do obszarów o specjalnym znaczeniu dla środowiska, takich jak obszary wyznaczone zgodnie z dyrektywą 79/409/EWG i 92/43/EWG.

- 5.21. Wymogi zawarte w lit. b), c) i d) mogą się częściowo pokrywać, ale są spójne. Dotyczą one różnych aspektów stanu środowiska na obszarach objętych planem lub programem, na których ten plan lub program będzie prawdopodobnie miał znaczący wpływ na środowisko. Lit. b) dotyczy stanu środowiska na całym obszarze objętym planem lub programem bądź jego znaczącego wpływu – obecnie oraz w przypadku braku realizacji planu lub programu. Lit. c) przewiduje przekazywanie informacji na temat obszarów, na które plan lub program prawdopodobnie będzie miał znaczący wpływ. Informacje te można postrzegać jako szczegółowe omówienie informacji podanych zgodnie z lit. b). Lit. d) skupia się na problemach dotyczących środowiska, natomiast aspekty lub stan, o których mowa w lit. b) i c), mogą stanowić problemy oraz walory, zasoby lub korzystny stan środowiska. Ponieważ wymogi zawarte w lit. c) i d) częściowo się pokrywają, w wielu przypadkach stosowane może być łączne ich uwzględnienie, o ile wszystkie konieczne informacje zostaną podane.
- 5.22. Informacje wymagane w lit. b) na temat istotnych aspektów istniejącego stanu środowiska są niezbędne do zrozumienia sposobu, w jaki plan lub program może wywierać znaczący wpływ na środowisko danego obszaru. Określenie „istotne aspekty” odnosi się do aspektów środowiska, które są istotne dla prawdopodobnego znaczącego wpływu planu lub programu na środowisko. Aspekty te mogą mieć charakter pozytywny lub negatywny. Informacje muszą dotyczyć istniejącego stanu środowiska, co oznacza, że powinny być jak najbardziej aktualne. Opis prawdopodobnych zmian istotnych aspektów w przypadku braku realizacji planu lub programu stanowi ważne ramy odniesienia w ocenie planu lub programu. Wymóg ten można postrzegać jako odpowiadający tzw. zerowemu rozwiązaniu alternatywnemu, które często jest stosowane w procedurach oceny oddziaływania na środowisko. Opis zmian powinien obejmować w przybliżeniu ten sam horyzont czasowy, co przewidziany na wdrożenie planu lub programu. Pod tym względem należy również uwzględnić - na tyle, na ile to możliwe - wpływ innych przyjętych planów lub programów bądź podjętych decyzji, które mogą wpływać na dany obszar.
- 5.23. Lit. c) skupia się na obszarach, które są szczególnie istotne dla celów oceny, czyli na obszarach, na które plan lub program prawdopodobnie ma znaczący wpływ. Sprawozdanie musi zawierać opis stanu środowiska na tych obszarach. Stan ten najlepiej opisać, odnosząc się do kwestii dotyczących środowiska, wymienionych w lit. f). Może to być np. szczególna wrażliwość lub podatność obszaru na zakwaszanie, jego duża wartość botaniczna bądź gęste zaludnienie, a więc i duża liczba ludzi, których dotknie hałas drogowy. Należy zauważyć, że obszary te mogą znajdować się poza obszarem objętym planem lub programem. Jeżeli dany obszar znajduje się w pobliżu innego państwa członkowskiego lub wpływ ma charakter długotrwały, to oczywiście wpływ na obszary w innych państwach członkowskich może być

znaczący. W takim przypadku konieczne będą konsultacje transgraniczne (zob. ust. 7.24 - 7.29).

- 5.24. Lit. d) wymaga podania informacji na temat wszelkich istniejących problemów dotyczących środowiska, mających związek z planem lub programem. Informacje te mają na celu oszacowanie sposobu, w jaki problemy te będą wpływać na plan lub program, bądź czy prawdopodobne jest pogorszenie, zmniejszenie lub wpłynięcie w inny sposób na istniejące problemy dotyczące środowiska. Istotny może również być prawdopodobny znaczący wpływ planu lub programu, a także wpływ nieznaczny, który w połączeniu z istniejącymi problemami dotyczącymi środowiska może powodować wpływ znaczący. Istotne mogą być nawet kwestie ujęte w planie lub programie, które nie mają żadnego oddziaływania na środowisko. Problemy te nie muszą być znaczące ani szczególnie powiązane z określonymi obszarami, takimi jak podane w tekście. Obszary o specjalnym znaczeniu dla środowiska mogą być obszarami o szczególnie dużej wartości środowiskowej, np. obszary wyznaczone zgodnie z dyrektywą ptasią i siedliskową, ale można również uwzględnić obszary wyznaczone zgodnie z prawodawstwem krajowym.

e) cele ochrony środowiska, ustanowione na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym lub Państwa Członkowskiego, istotne z punktu widzenia planu lub programu, oraz sposób, w jaki te cele i inne aspekty środowiskowe zostały uwzględnione w trakcie jego przygotowywania.

- 5.25. Cele ochrony środowiska, które należy uwzględnić, powinny obejmować przynajmniej kwestie wymienione w lit. f). Cele międzynarodowe i wspólnotowe są często włączone do celów na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym; cele te często mogą być wystarczające dla potrzeb tego przepisu. Należy zauważyć, że chodzi o kwestie istotne z punktu widzenia planu lub programu, co oznaczałoby, że są one również istotne dla prawdopodobnego znaczącego wpływu planu lub programu bądź poruszanych w nim kwestii. W podaniu tych informacji pomocne mogą być konsultacje z organami zgodnie z art. 5 ust. 4. Niemieckie stowarzyszenie ds. OOS opracowało prototyp bazy danych na temat celów jakości środowiska na poziomie międzynarodowym lub wspólnotowym. Można go znaleźć pod adresem: <http://www.umweltdatenkatalog.de:8888/envdb/maintopic.jsp>

f) potencjalny znaczący wpływ na środowisko, w tym w odniesieniu do kwestii różnorodności biologicznej, populacji, zdrowia ludzkiego, fauny, flory, powierzchni ziemi, wody, powietrza, czynników klimatycznych, dóbr materialnych, dziedzictwa kulturowego obejmującego dziedzictwo architektoniczne i archeologiczne, krajobrazu oraz wzajemne powiązania między powyższymi czynnikami.

Wpływ ten powinien obejmować wpływ wtórny, skumulowany, synergistyczny, krótko-, średnio- i długoterminowy, stały i tymczasowy, pozytywny i negatywny.

- 5.26. Wykaz kwestii w lit. f) nie jest wyczerpujący – istotne mogą być także inne zagadnienia. W porównaniu z wykazem zawartym w zmienionej dyrektywie OOS, wyraźnie jest tu wspomniane zdrowie ludzkie, różnorodność biologiczna i dziedzictwo kulturowe. Pojęcie zdrowia ludzkiego należy rozpatrywać w kontekście pozostałych kwestii wymienionych w lit. f), a zatem kwestie zdrowotne powiązane ze środowiskiem, takie jak ekspozycja na hałas drogowy lub zanieczyszczenia powietrza,

stanowią oczywiste aspekty, jakie należy zbadać. Wytyczne dotyczące włączenia kwestii powiązanych z różnorodnością biologiczną do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przyjęto na mocy Konwencji o różnorodności biologicznej. Opis powiązań między czynnikami wymienionymi w lit. f) jest niezbędny, ponieważ może on wykazać inny lub poważniejszy znaczący wpływ, niż ten wynikający z odrębnych badań każdego pojedynczego czynnika. Znaczący wpływ na powietrze i czynniki klimatyczne może zatem powodować znaczący szkodliwy wpływ na florę, faunę i różnorodność biologiczną. Celem przypisu jest podkreślenie konieczności podania obszernych i wyczerpujących informacji na temat czynników oraz wzajemnych powiązań między nimi (choć przypis ten należy interpretować w świetle art. 5 ust. 2). Opis pozytywnego oddziaływania jest konieczny do wykazania wkładu planu lub programu w ochronę środowiska i zrównoważony rozwój.

g) przewidywane środki w celu zapobiegania, redukcji i w jak największym stopniu kompensacji ewentualnych znaczących niepożądanych oddziaływań na środowisko wynikające z realizacji planu lub programu.

- 5.27. Celem lit. g) jest zapewnienie omówienia w sprawozdaniu dotyczącym środowiska sposobów łagodzenia znaczącego niepożądanego wpływu opisanego w tym sprawozdaniu. Przewidywane środki, o których mowa w lit. g), nie są określone bardziej szczegółowo. Mogą to być środki przewidywane lub zalecane w planie lub programie bądź omówione w sprawozdaniu dotyczącym środowiska. Należy pamiętać, że środki łagodzące mogą same mieć niepożądany wpływ na środowisko, który trzeba uwzględnić. W ramach oceny oddziaływania na środowisko istnieją metody zmniejszania niepożądanego oddziaływania, które także mogą być przydatne dla celów oceny planów i programów.

h) opis uzasadnienia wyboru przyjętych rozwiązań alternatywnych oraz opis sposobu, w jaki ocena była podjęta, w tym także wskazanie trudności (takich jak niedostatki techniki lub brak know-how) napotkane podczas zestawiania wymaganych informacji.

- 5.28. Informacje na temat wyboru rozwiązań alternatywnych są niezbędne do zrozumienia przeprowadzenia oceny konkretnych rozwiązań alternatywnych oraz ich związku z projektem planu lub programu. Opis metody zastosowanej podczas oceny jest pomocny przy ocenianiu jakości informacji, wniosków oraz stopnia ich wiarygodności. Uwzględnienie napotkanych trudności również wyjaśni ten aspekt. W stosownych przypadkach pomocne może być wyjaśnienie sposobu pokonania tych trudności.

i) opis przewidywanych środków w zakresie monitoringu, zgodnie z art. 10.

- 5.29. Zgodnie z art. 10 znaczący wpływ realizacji planu lub programu na środowisko jest monitorowany, a ponieważ wpływ ten jest określony w lit. f), sprawozdanie powinno zawierać opis sposobu wykonywania monitoringu. Opis ten powinien dotyczyć istniejących metod monitoringu, jeśli mają one być stosowane. Lit. i) i wymóg zawarty w art. 9 ust. 1 lit. c) w pewnym stopniu pokrywają się, aby w czasie przyjęcia planu lub programu udostępnić informacje na temat „przyjętych środków dotyczących monitoringu”. To oczywiste, że w trakcie przygotowywania sprawozdania dotyczącego środowiska nie można jeszcze podać definitywnych informacji na temat ostatecznych środków monitoringu, ponieważ treść planu lub programu nie jest

jeszcze ustalona. W każdym razie treść sprawozdania dotyczącego środowiska podlega kryteriom określonym w art. 5 ust. 2. Podobnie w pewnych okolicznościach może wystąpić konieczność dostosowania metod monitoringu w miarę postępu we wdrażaniu planu lub programu. Wydaje się, że żaden przepis dyrektywy nie uniemożliwia dokonania takich zmian w stosownych przypadkach.

j) nietechniczne podsumowanie informacji przekazanych zgodnie z powyższymi pozycjami.

- 5.30. Celem podsumowania nietechnicznego, wymaganego zgodnie z lit. j), jest zapewnienie ogółowi społeczeństwa oraz osobom odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji dostępu do kluczowych kwestii i wniosków zawartych w sprawozdaniu dotyczącym środowiska oraz łatwego ich zrozumienia. Podsumowanie może stanowić część sprawozdania, ale pomocne może być również udostępnienie go jako odrębny dokument, aby zapewnić szersze jego rozpowszechnienie. Ogólne podsumowanie w formie tabeli może pomóc w uproszczeniu wniosków.

6. JAKOŚĆ SPRAWOZDANIA DOTYCZĄCEGO ŚRODOWISKA

- 6.1. Praktyczne doświadczenie z dyrektywą OOS (która nie zawiera żadnych określonych wymagań co do jakości) pokazało, że dostarczanie informacji dotyczących oceny oddziaływania na środowisko jest czasami wadliwe. W trakcie przygotowywania dyrektywy SOOS brano pod uwagę, że również w tym przypadku sprawozdania dotyczące środowiska mogą być niekompletne lub opracowane bez właściwego stosowania procedury.
- 6.2. Celem jest dopilnowanie, aby sprawozdanie dotyczące środowiska zawierało informacje, które są kompletne i wiarygodne (zależnie od zastrzeżeń zawartych w art. 5) i było odpowiednie dla celów dyrektywy. Szczegółowy przepis w tej kwestii kładzie większy nacisk na znaczenie sprawozdania dotyczącego środowiska oraz właściwe stosowanie art. 5 dyrektywy.

Artykuł 12 ust. 2

Państwa Członkowskie zapewniają, że sprawozdania dotyczące środowiska są odpowiedniej jakości, w celu spełnienia wymogów niniejszej dyrektywy, i powiadamiają Komisję o środkach podejmowanych w odniesieniu do jakości tych sprawozdań.

- 6.3. Dyrektywa nie omawia szczegółowo, czym jest **odpowiednia jakość**. Ponieważ jednak zarówno proces SOOS, jak i sprawozdanie dotyczące środowiska są określone przez dyrektywę, prawidłowa transpozycja i właściwe stosowanie jej przepisów - zarówno pod względem treści, jak i procedury - wydaje się odpowiadać wymogowi odpowiedniej jakości. Dyrektywa nie określa dodatkowych środków, które zapewniałyby, że ta jakość jest odpowiednia.
- 6.4. W większości przypadków to indywidualny organ będzie musiał przed przyjęciem planu lub programu podjąć decyzję, czy konkretne sprawozdanie dotyczące środowiska jest odpowiedniej jakości, a jeżeli nie, to jakie działania muszą zostać podjęte w celu poprawienia niedociągnięć. Może to obejmować poprawę lub rozwinięcie sprawozdania dotyczącego środowiska bądź nawet powtórzenie części lub całości procedury SOOS. Określając co składa się na zadowalającą jakość, organy odpowiedzialne za plan lub program będą musiały zwrócić szczególną uwagę na wymogi dyrektywy określone w art. 5 i załączniku I. Będą musiały także poświęcić uwagę wynikom konsultacji z organami ds. środowiska oraz społeczeństwem zgodnie z art. 6. Trzeba również będzie uwzględnić fakt, że wadliwe sprawozdanie może spowodować kwestionowanie ważności wszelkich aktów lub decyzji podjętych zgodnie z tym sprawozdaniem.
- 6.5. Jeśli wymogi proceduralne i materialne stawiane przez dyrektywę zostaną odpowiednio wdrożone i zastosowane, można je postrzegać jako „minimalną normę” zapewniającą jakość sprawozdań dotyczących środowiska. Państwa członkowskie mogą same zdecydować, czy wprowadzić dodatkowe środki i, jeżeli tak, to jakie

powinny one być. Istnieje wiele możliwych modeli.¹⁵ Wiele środków używanych w praktyce OOS może być odpowiednich i właściwych dla celów dyrektywy SOOS. Przykładem są: niezależne oceny (np. panele zajmujące się przeglądami lub komisje rządowe, które doradzają w sprawie jakości informacji w sprawozdaniach dotyczących środowiska); wytyczne zawierające proceduralne lub materialne wymogi, którymi ma się kierować organ ds. planowania; niezależna instytucja (przy ustalaniu poziomu szczegółowości i zakresu sprawozdania dotyczącego środowiska) lub po prostu poleganie na odwoływaniu się do sądu.

- 6.6. Oprócz zapewnienia odpowiedniej jakości każdego etapu procedury w ramach procesu SOOS, prowadzącej do opracowania sprawozdania dotyczącego środowiska, przewidziane mogą być inne metody mające na celu zachowanie jakości całego procesu. Można tego dokonać na przykład poprzez wprowadzenie list kontrolnych, które przejrzystość wykazują czy każdy etap procedury został przeprowadzony i czy był przeprowadzony właściwie, albo poprzez bardziej zaawansowane, skomputeryzowane modele, umożliwiające dokonania porównania pomiędzy jakością pojedynczych elementów sprawozdania dotyczącego środowiska, a jakością całości.
- 6.7. Państwa członkowskie muszą **powiadomić** Komisję o **wszelkich środkach** podjętych przez nie **w odniesieniu do jakości** sprawozdań dotyczących środowiska. Przepis ten ma na celu m.in. zebranie doświadczeń państw członkowskich, żeby na przykład móc rozpowszechnić między nimi innowacyjne podejścia. Nawet jeżeli te środki wykraczają poza obowiązki wynikające z dyrektywy, to pomogą one w poprawie praktyki na obszarze całej Wspólnoty, jeżeli zostaną jak najszerzej rozpowszechnione.

¹⁵ Zob. również przegląd sporządzony przez Royal Haskoning.

7. KONSULTACJE

7.1. Przepisy dyrektywy dotyczące konsultacji zobowiązują państwa członkowskie do umożliwienia określonym organom i członkom społeczeństwa wyrażenia ich opinii o sprawozdaniu dotyczącym środowiska oraz o projekcie planu lub programu. Jednym z powodów konsultacji jest przyczynienie się do poprawy jakości informacji dostępnych dla osób odpowiedzialnych za decyzje podejmowane w odniesieniu do planu lub programu. Konsultacje mogą czasem ujawnić nowe ważne informacje, które prowadzą do znacznych zmian w planie lub programie, a w rezultacie także do zmian jego prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko. W takim przypadku konieczne być może rozważenie skorygowania sprawozdania, a także, jeżeli zmiany to uzasadniają, przeprowadzenie nowych konsultacji. Zasadnicze wymogi dyrektywy dotyczące konsultacji zawarte są w art. 6, ale wiele innych artykułów także dotyczy tej kwestii. Niniejsza sekcja zajmuje się tymi przepisami w kolejności przedstawionej poniżej. Najpierw omówione są odpowiednie definicje, a następnie: kwestia osób biorących udział w konsultacjach, przedmiot konsultacji, niektóre powiązane przepisy proceduralne; kwestie transgraniczne oraz decyzja w sprawie planu lub programu.

7.2. Przegląd informacji i wymogów dyrektywy dotyczących konsultacji został zamieszczony w tabeli 1.

Tabela 1: Etap SOOŚ	Wymogi dotyczące konsultacji w sytuacjach krajowych	Dodatkowe wymogi w sytuacjach transgranicznych
Ustalenie czy plan lub program wymaga SOOŚ	Konsultacje z organami (art. 3 ust. 6) Informacje udostępnione społeczeństwu (art. 3 ust. 7)	
Podjęcie decyzji w sprawie zakresu i poziomu szczegółowości oceny	Konsultacje z organami (art. 5 ust. 4)	
Sprawozdanie dotyczące środowiska oraz projekt planu lub programu	Informacje udostępnione społeczeństwu (art. 6 ust. 1) Konsultacje z organami (art. 6 ust. 2) Konsultacje z zainteresowaną społecznością (art. 6 ust. 2)	Konsultacje z organami w państwie członkowskim prawdopodobnie objętym oddziaływaniem (art. 7 ust. 2) Konsultacje z zainteresowaną społecznością w państwie członkowskim prawdopodobnie objętym oddziaływaniem (art. 7 ust. 2)
W trakcie przygotowywania planu lub programu	Uwzględnienie sprawozdania dotyczącego środowiska i	Uwzględnienie wyników konsultacji transgranicznych

	opinii wyrażonych na mocy art. 6 (art. 8)	(art. 8)
Przyjęcie planu lub programu; oświadczenie zgodnie z art. 9 ust. 1 lit. b), środki dotyczące monitoringu	Informacje udostępnione organom (art. 9 ust. 1) Informacje udostępnione społeczeństwu (art. 9 ust. 1)	Informacje udostępnione państwu członkowskiemu, z którym prowadzono konsultacje (art. 9 ust. 1)

- 7.3. Udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczy również konwencja EKG ONZ o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Konwencja z Aarhus). Artykuł 7 konwencji zawiera postanowienia dotyczące udziału społeczeństwa w trakcie przygotowania planów i programów związanych ze środowiskiem. Postanowienia tego artykułu zostały włączone do dyrektywy SOOŚ w zakresie, w jakim mają zastosowanie do planów i programów wchodzących w zakres dyrektywy.¹⁶

Artykuł 2 lit. b)

„Ocena wpływu na środowisko” oznacza przygotowanie sprawozdania dotyczącego środowiska, przeprowadzenie konsultacji, uwzględnienie sprawozdania dotyczącego środowiska i wyników konsultacji przy podejmowaniu decyzji i dostarczenie informacji na temat decyzji zgodnie z art. 4–9.

- 7.4. Ta definicja jasno stanowi, że **konsultacje** są nieodłączną częścią oceny. Co więcej, konieczne jest **uwzględnienie** wyników konsultacji przy podejmowaniu decyzji. Jeżeli brakuje któregoś z tych elementów, to ocena oddziaływania na środowisko z definicji nie jest zgodna z dyrektywą. Podkreśla to znaczenie przywiązywane do konsultacji w procesie dokonywania oceny.

Artykuł 2 lit. d)

„Społeczeństwo” oznacza jedną lub więcej osób fizycznych lub prawnych oraz, zgodnie z ustawodawstwem lub praktyką krajową, ich stowarzyszenia, organizacje lub grupy.

- 7.5. Definicja **społeczeństwa** jest zgodna z definicją zawartą w Konwencji z Aarhus. Oznacza ono każdą osobę fizyczną lub prawną. Kwestia tego, czy proces decyzyjny dotyczy konkretnego członka społeczeństwa lub czy członek ten ma określony interes w tym kontekście, poruszona jest w art. 6.
- 7.6. W wielu przypadkach **stowarzyszenie, organizacja lub grupa** osób fizycznych lub prawnych będą posiadały osobowość prawną i będą bezpośrednio objęte definicją. Sformułowanie należy zatem interpretować jako przewidujące, aby stowarzyszenia, organizacje i grupy nieposiadające osobowości prawnej (w tym organizacje pozarządowe) mogły również stanowić „społeczeństwo” w rozumieniu dyrektywy,

¹⁶ Dyrektywa 2003/35/WE stosuje Konwencję z Aarhus do określonych planów i programów niepodlegających dyrektywie SOOŚ.

jeśli pozwalają na to krajowe ramy prawne. W art. 6 ust. 2 w związku z art. 6 ust. 4 dyrektywa przewiduje jasną rolę stowarzyszeń, organizacji i grup.

Artykuł 6 ust. 1

Projekt planu lub programu i sprawozdanie dotyczące środowiska przygotowane zgodnie z art. 5 zostają udostępnione organom określonym w ust. 3 niniejszego artykułu oraz społeczeństwu.

- 7.7. Artykuł ten jest punktem wyjścia dla konsultacji oraz wszelkiej dalszej debaty publicznej na temat proponowanego planu lub programu. Projekt planu lub programu i sprawozdanie dotyczące środowiska muszą zostać udostępnione społeczeństwu (co określa art. 2 lit. d)). Jednakże wyłącznie społeczeństwo określone w ust. 4 posiada prawo do wyrażenia opinii odnośnie do tych dokumentów. To, czy społeczeństwo jest to samo czy nie, w każdym danym przypadku będzie zależało od planu lub programu oraz krajowego prawa i praktyki.
- 7.8. Dyrektywa nie wyszczególnia sposobów, w jakie informacje powinny **zostać udostępnione**, ale muszą one być wystarczające do umożliwienia organom i społeczeństwu wyrażenia opinii zgodnie z art. 6 ust. 2. Konieczne będzie zapewnienie odpowiedniej promocji oraz łatwego dostępu do informacji. Ponadto interpretacja w świetle art. 7 w związku z art. 6 ust. 3 Konwencji z Aarhus sugerowałaby, że właściwe jest efektywne rozpowszechnianie informacji poprzez ogłoszenie publiczne lub indywidualnie. Dotyczy to również informacji udostępnianych zgodnie z art. 3 ust. 7 i art. 9 ust. 1. Ponadto właściwe może być indywidualne informowanie o decyzji członków społeczeństwa, którzy wyrażali sprzeciw wobec propozycji (co jest już normalną praktyką w niektórych państwach członkowskich).

Artykuł 6 ust. 2

Organy określone w [art. 6] ust. 3 oraz społeczeństwo określone w [art. 6] ust. 4 mają odpowiednio wczesną i realną możliwość, we właściwych ramach czasowych, wyrażenia swojej opinii o projektach planów i programów oraz towarzyszącym im sprawozdaniu dotyczącym środowiska przed przyjęciem planu lub programu lub poddaniem go procedurze ustawodawczej.

- 7.9. **Ramy czasowe** muszą zostać określone w prawodawstwie. Państwa członkowskie mogą według uznania określić czas trwania tych ram, o ile spełniają one wymóg dotyczący „wczesnej i realnej” możliwości odpowiedzi. Doświadczenia związane z dyrektywą OOS oraz inne procedury konsultacyjne dają państwom członkowskim informacje na temat potrzebnych ram czasowych.
- 7.10. Różne ramy czasowe mogą być właściwe dla różnych rodzajów planów lub programów, ale należy zwrócić uwagę na zapewnienie wystarczającego czasu na odpowiednie przygotowanie i sformułowanie opinii dotyczących długich, złożonych, kontrowersyjnych lub dalekosiężnych planów lub programów. Organ ds. planowania również będzie potrzebował wystarczającego czasu na uwzględnienie tych opinii przed podjęciem decyzji dotyczącej danego planu lub programu. Czasem może zostać złożony wniosek o dodatkowe informacje i ramy czasowe na konsultacje muszą

również uwzględniać czas potrzebny na udzielenie odpowiedzi przez odpowiedzialny organ.

Artykuł 6 ust. 3

Państwa Członkowskie wyznaczają organy, które mają być konsultowane, a które ze względu na swoje szczególne obowiązki w dziedzinie środowiska są potencjalnie zainteresowane wpływem na środowisko wynikającym z realizacji planów i programów.

- 7.11. W tym artykule termin **organy** obejmuje formalne organy rządowe lub publiczne, określone przez wymogi administracyjne lub prawne (zob. także komentarz w ust. 3-12-3.13 powyżej). Mogą one także obejmować: inspektoraty środowiskowe (na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym), instytucje badawcze ds. środowiska realizujące zadania publiczne lub jednostki rządowe (na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym), które prawdopodobnie będą zainteresowane oddziaływaniem na środowisko wynikającym z realizacji danego planu lub programu lub posiadały wiedzę specjalistyczną na ten temat.
- 7.12. Wyrażenie **szczególne obowiązki w dziedzinie środowiska** odnosi się do ich obowiązków jako organów (na przykład w zakresie monitorowania jakości środowiska, kontroli obszarów lub działań, prowadzenia badań itp.).¹⁷
- 7.13. **Wyznaczenie** organów zgodnie z art. 6 ust. 3 może zostać przeprowadzone ogólnie poprzez uwzględnienie ich w prawodawstwie wdrażającym dyrektywę. Na przykład krajowy inspektorat środowiskowy może zostać wyznaczony na organ, z którym trzeba będzie konsultować się we wszystkich przypadkach lub przypadkach określonej kategorii. Oczywiście możliwe byłoby przewidzenie wyjątków od takiego ogólnego wyznaczenia.
- 7.14. Organy można również wyznaczać w poszczególnych przypadkach, jeżeli umożliwia to sposób sformułowania przepisów wdrażających. Szczegółowy sposób wyznaczania organów będzie zależał od krajowego systemu prawnego. Jedną z metod może być wyznaczenie w prawodawstwie wdrażającym kilku organów na potrzeby tego artykułu. Mogą one obejmować inspektoraty środowiskowe lub regionalne jednostki rządowe, które mają szczególny interes w treści konkretnych planów lub programów. W przypadku indywidualnego wyznaczania organów, organ ds. planowania może wyznaczyć, które z tych organów będą konsultowane w poszczególnych przypadkach, zależnie od treści każdego planu lub programu.
- 7.15. Państwa członkowskie mogą także zdecydować się na bardziej ogólne wyznaczenie organów, które mają obowiązki w zakresie środowiska, na przykład jako „sąsiadujące organy lokalne”. Ten rodzaj wyznaczenia oznacza, że określone organy lokalne, z którymi należy przeprowadzać konsultacje, to organy mające interes w danym planie lub programie, przy czym nie jest konieczne konsultowanie planu lub programu, w którym większość organów nie ma interesu, z każdym organem lokalnym w kraju. Przykład ten wydaje się stanowić bardziej pośrednie podejście pomiędzy wyznaczeniem ogólnym a indywidualnym.

¹⁷ Słowo „organy” nie zostało tu użyte w znaczeniu uznanych (indywidualnych) ekspertów, takich jak wybitni naukowcy, jakkolwiek takie osoby fizyczne mogą być zatrudnione przez organy publiczne.

Artykuł 6 ust. 4

Państwa Członkowskie określą społeczeństwo ..., w tym społeczeństwo, którego dotyczy lub potencjalnie może dotyczyć proces decyzyjny w ramach niniejszej dyrektywy lub które ma interes prawny związany z wymienionymi decyzjami, w tym odpowiednie organizacje pozarządowe, takie jak organizacje promujące ochronę środowiska oraz pozostałe zainteresowane organizacje.

- 7.16. **Spółeczeństwo, którego dotyczy lub potencjalnie może dotyczyć proces decyzyjny w ramach niniejszej dyrektywy lub które ma interes prawny związany z wymienionymi decyzjami**, można opisać jako podzbiór ogółu społeczeństwa (zob. definicja "społeczeństwa" w ust. 7.5-7.6 powyżej). Przepis ten wymaga od państw członkowskich określenia tego podzbioru, który będzie miał możliwość wyrażenia swojej opinii na temat projektu planu lub programu oraz sprawozdania dotyczącego środowiska (zgodnie z art. 6 ust. 2). Obowiązek określenia nie jest jednak nieograniczony. Określenie musi obejmować społeczeństwo, którego **dotyczy lub potencjalnie może dotyczyć** dany plan lub program lub które ma **interes** z nim związany. Musi także obejmować właściwe organizacje pozarządowe i inne organizacje zainteresowane (zob. poniżej). Określone społeczeństwo może różnić się w zależności od planu lub programu. W niektórych sytuacjach, na przykład w przypadku planu lub programu o zasięgu krajowym, społeczeństwo, które ma interes lub którego prawdopodobnie może dotyczyć proces decyzyjny, może być bardzo zbliżone do ogółu społeczeństwa i trzeba zwrócić na to uwagę w przy określaniu.
- 7.17. **Odpowiednie organizacje pozarządowe** są z definicji traktowane jako część społeczeństwa, której prawdopodobnie może dotyczyć proces podejmowania decyzji dotyczących określonego planu lub programu podlegającego ocenie bądź mająca interes w tym procesie. Organizacje pozarządowe mogą różnić się pod względem obszarów zainteresowania. Niektóre są na przykład bardziej aktywne na szczeblu krajowym, a inne na szczeblach regionalnych lub lokalnych lub w określonych zagadnieniach, takich jak przyroda lub odpady. Określając odpowiednie organizacje pozarządowe zgodnie z art. 6 ust. 4, państwo członkowskie może uwzględnić charakter i treść danego planu lub programu oraz interesy organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe z zainteresowaniami skupionymi wyłącznie na szczeblu lokalnym będą musiały zostać określone nawet w przypadku planu lub programu związanego z odległymi lokalizacjami, o ile dany plan lub program wyraźnie dotyczą ich interesów.

Artykuł 6 ust. 5

Państwa Członkowskie ustalają szczegółowe regulacje w zakresie konsultacji i informowania organów i społeczeństwa.

- 7.18. Organizację **szczególowych regulacji** dotyczących informowania społeczeństwa i otrzymywania opinii pozostawiono uznaniu państw członkowskich. Prawodawstwo wdrażające dyrektywę powinno przewidywać ramy dla regulacji.
- 7.19. W przeciwieństwie do dyrektywy OOS dyrektywa 2001/42/WE nie określa żadnych szczegółów dotyczących metody konsultacji (np. miejsc przeprowadzania konsultacji

lub metod rozpowszechniania informacji). Przez analogię do dyrektywy OOS regulacje mogą np. określać miejsce, gdzie informacje mogą być konsultowane, sposób, w jaki społeczeństwo może być informowane, lub sposób przekazywania opinii. Państwa członkowskie mają również możliwość wykorzystania nowocześniejszych metod przeprowadzania konsultacji, takich jak dyskusje internetowe, pod warunkiem, że charakter tych metod nie wyklucza części społeczeństwa.

- 7.20. Istnieje wiele innych metod i technik w zakresie konsultacji społecznych. Obejmują one: pisemne komentarze na temat projektów wniosków, wysłuchania publiczne, grupy sterujące, grupy tematyczne, komitety doradcze lub wywiady.¹⁸ Ważny jest wybór najbardziej odpowiednich form konsultacji dla danego planu lub programu.

Artykuł 3 ust. 6

Przy badaniu jednostkowych przypadków oraz wyszczególnianiu rodzajów planów i programów [związanych z wyznaczeniem planów i programów objętych dyrektywą] są konsultowane organy określone w art.6 ust.3.

- 7.21. Przed określeniem zgodnie z art. 3, czy SOOS jest wymagana, należy przeprowadzić konsultacje z odpowiednimi organami. Przy zastosowaniu badania **jednostkowych przypadków** konsultacje te muszą odbywać się przy każdej oddzielnej okazji.

Artykuł 3 ust. 7

Państwa Członkowskie zapewniają, że ich wnioski, przyjęte zgodnie z ust. 5 [związane z wyznaczeniem planów i programów objętych dyrektywą], zawierające uzasadnienie zwolnienia z wymogu dokonania oceny wpływu na środowisko zgodnie z art. 4–9, zostają podane do publicznej wiadomości.

- 7.22. Ustalenie zgodnie z art. 3 ust. 5, czy ocena oddziaływania na środowisko jest wymagana, musi zostać podane do wiadomości publicznej, a jeżeli ocena nie jest wymagana, to stosuje się szczególny obowiązek publicznego udostępnienia uzasadnienia. Przy publikacji takich wniosków organy mogą uznać za pomocne przytoczenie sposobu uwzględnienia kryteriów zawartych w załączniku II.

Artykuł 5 ust. 4

Przy podejmowaniu decyzji w sprawie zakresu i poziomu szczegółowości informacji, jakie muszą być włączone do sprawozdania dotyczącego środowiska, konsultowane są organy określone w art. 6 ust. 3.

- 7.23. Przepis ten określa wymogi dla tzw. „etapu określania zakresu” w procedurze oceny oddziaływania na środowisko. Dyrektywa OOS nie zawiera wymogu zaangażowania organów na zasadzie obowiązkowej na tym etapie procedury OOS. Wprowadzono to do dyrektywy 2001/42/WE w celu poprawy jakości sprawozdania dotyczącego środowiska. Jednym z celów określania zakresu jest pozostawienie mniejszej

¹⁸ Przegląd rodzajów konsultacji, technik i studiów przypadku – zob. także Zarządzanie Zasobami Środowiskowymi.

przestrzeni dla wątpliwości, które mogłyby wystąpić na późniejszym etapie procesu oceny w odniesieniu do poprawności tematyki uwzględnionej w sprawozdaniu oraz właściwego poziomu szczegółowości.

Artykuł 7 ust. 1

Jeżeli Państwo Członkowskie uznaje, że realizacja planu lub programu przygotowywanego w odniesieniu do jego terytorium potencjalnie spowodować może znaczący wpływ na środowisko w innym Państwie Członkowskim, lub w przypadku gdy zażąda tego Państwo Członkowskie, które potencjalnie może być znacząco zagrożone, Państwo Członkowskie, na którego terytorium plan lub program jest przygotowywany, przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej przesyła kopię projektu planu lub programu i odnośne sprawozdanie dotyczące środowiska do drugiego Państwa Członkowskiego.

- 7.24. Artykuł 7 przewiduje konsultacje dotyczące planów lub programów, które prawdopodobnie mogą mieć znaczący wpływ na inne państwo członkowskie. W tej kwestii dyrektywa stosuje ogólne podejście przyjęte w Konwencji EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym (Konwencja z Espoo).
- 7.25. Państwa członkowskie będą musiały zagwarantować, że posiadają przepisy umożliwiające im ustalenie, czy plany lub programy rzeczywiście mogą mieć oddziaływanie transgraniczne.

Artykuł 7 ust. 2

W przypadku gdy Państwo Członkowskie ma obowiązek wystąpić z kopią projektu planu lub programu oraz sprawozdanie dotyczące środowiska zgodnie z ust. 1, wskazuje drugiemu Państwu Członkowskiemu, czy zamierza prowadzić konsultacje przed przyjęciem planu lub programu bądź przed poddaniem go procedurze ustawodawczej, a jeżeli takie wskazanie ma miejsce, zainteresowane Państwa Członkowskie biorą udział w konsultacjach dotyczących potencjalnego transgranicznego wpływu na środowisko, wynikającego z realizacji planu lub programu, oraz środków przewidywanych w celu zmniejszenia lub eliminacji takiego wpływu.

W przypadku gdy tego rodzaju konsultacje mają miejsce, zainteresowane Państwa Członkowskie uzgadniają szczegółowe regulacje zapewniające, że w Państwie Członkowskim, które potencjalnie może być znacząco zagrożone, organy określone w art. 6 ust. 3 i społeczeństwo określone w art. 6 ust. 4 są poinformowane i mają możliwość przekazania swoich opinii w rozsądnych ramach czasowych.

- 7.26. Gdy mechanizm transgraniczny zostanie uruchomiony, zaangażowane państwa członkowskie muszą uzgodnić bardziej szczegółowe regulacje w celu zapewnienia niezbędnych konsultacji ze społeczeństwem i organami ds. środowiska w państwie członkowskim objętym oddziaływaniem. Dwustronne porozumienia przyjęte w ramach Konwencji z Espoo mogą, po odpowiednim dostosowaniu w celu objęcia planów i programów, stanowić wzór dla tych regulacji. W stosownych przypadkach można przyjąć regulacje wielostronne.

Artykuł 7 ust. 3

W przypadku gdy Państwa Członkowskie są zobowiązane na mocy niniejszego artykułu do wzięcia udziału w konsultacjach, na początku tego rodzaju konsultacji uzgadniają rozsądne ramy czasowe trwania konsultacji.

- 7.27. Dyrektywa wymaga zapewnienia **rozsądnych** ram czasowych dla konsultacji w sytuacjach transgranicznych. W porównaniu z sytuacjami innymi niż transgraniczne ramy te będą musiały być wystarczające do: ustanowienia kontaktu pomiędzy zainteresowanymi państwami, określenia społeczeństwa i organów ds. środowiska w kraju objętym oddziaływaniem oraz przeprowadzenia konsultacji z nimi, a także uwzględnienia otrzymanych opinii przez odpowiednie organy w państwie pochodzenia. Problemy praktyczne, takie jak konieczność przygotowania tłumaczeń, mogą również wydłużyć ten proces.
- 7.28. Dyrektywa zezwala na ustanowienie regulacji ad hoc w kwestiach transgranicznych. Mogą się one różnić w każdym przypadku. Może to być pomocne, kiedy państwo członkowskie objęte oddziaływaniem zażyczy sobie, aby do konsultacji wyznaczono różne organy lub części społeczeństwa dla różnych planów lub programów.
- 7.29. Ewentualnie możliwe jest uzgodnienie ogólnych ram dla konsultacji dwustronnych, przy czym szczegółowe regulacje przyjmowane są w określonych sytuacjach. Może to być praktyczne rozwiązanie, jeżeli procedury te dotyczą różnych regionów w państwie członkowskim objętym oddziaływaniem.

Artykuł 8

Sprawozdanie dotyczące środowiska przygotowane zgodnie z art. 5, opinie wyrażone zgodnie z art. 6 oraz wyniki konsultacji transgranicznych podjętych zgodnie z art. 7 uwzględnia się w czasie przygotowania planu lub programu oraz przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej.

- 7.30. Obowiązki określone w art. 8 dyrektywy odzwierciedlają iteracyjny charakter procesu oceny oddziaływania na środowisko, stosowanego w planach i programach. Odzwierciedlają również obowiązek zawarty w art. 7 Konwencji z Aarhus, który w związku z art. 6 ust 8 owej Konwencji wymaga, żeby decyzje dotyczące planów i programów należycie uwzględniały wynik udziału społeczeństwa. Wymóg udostępniania informacji na ten temat określono w art. 9 dyrektywy (zob. poniżej).

Artykuł 9 ust. 1

Państwa Członkowskie zapewniają, że w razie przyjęcia planu lub programu powiadamia się organy określone w art. 6 ust. 3, społeczeństwo i każde Państwo Członkowskie, z którym prowadzono konsultacje zgodnie z art. 7, jak również udostępnia się im następujące dokumenty:

- a) plan lub program w formie przyjętej;*
- b) oświadczenie podsumowujące, w jaki sposób aspekty środowiskowe zostały wzięte pod uwagę w planie lub programie oraz w jaki sposób sprawozdanie dotyczące środowiska, przygotowane zgodnie z art. 5, opinie wyrażone zgodnie z art. 6 i wyniki konsultacji [transgranicznych] podjętych zgodnie z art. 7 zostały uwzględnione*

zgodnie z art. 8, jak również uzasadnienie wyboru planu lub programu w formie przyjętej, w świetle innych rozpatrywanych rozsądnych rozwiązań alternatywnych; oraz

c) przyjęte środki dotyczące monitoringu, zgodnie z art. 10.

Artykuł 9 ust. 2

Państwa Członkowskie ustalają szczegółowe regulacje w odniesieniu do informacji określonych w ust. 1.

- 7.31. Artykuł 9 dotyczy przekazywania informacji o ostatecznym wyniku procedury oceny. Państwa członkowskie mogą samodzielnie zdecydować o sposobie **udostępnienia** informacji społeczeństwu. Organy muszą przekazać wystarczające informacje o warunkach, na jakich informacje dotyczące środowiska są dostępne oraz jak można je uzyskać. Można w tym celu wykorzystać na przykład publikacje informacyjne, ogłoszenia w publikacjach rządowych lub na rządowych stronach internetowych, publiczne ogłoszenia w telewizji lub stacjach radiowych, bądź uwzględnić te informacje w katalogach informacji o środowisku, które opisują jak można uzyskać odpowiednie dane. Powiadomianie społeczeństwa jest podobne do określonego w dyrektywie OOS. Państwa członkowskie mogą skorzystać z doświadczeń w tym zakresie lub wprowadzić inne regulacje, mające ten sam cel.
- 7.32. W przeciwieństwie do dyrektywy OOS dyrektywa 2001/42/WE nie zawiera przepisów dotyczących poufności w odniesieniu do planu, programu lub sprawozdaniu dotyczącego środowiska.

8. MONITORING

- 8.1. Artykuł 10 rozszerza obowiązki państw członkowskich poza fazę planowania na fazę wdrażania, a także określa obowiązek monitorowania znaczącego wpływu realizacji planów lub programów na środowisko. Monitoring stanowi ważny element dyrektywy, ponieważ umożliwia porównanie wyników oceny oddziaływania na środowisko z oddziaływaniem, które faktycznie ma miejsce.
- 8.2. Dyrektywa nie określa sposobu monitorowania znaczącego wpływu na środowisko ma być monitorowany, podmiotów odpowiedzialnych za monitoring, czasu i częstotliwości monitorowania ani metod, które należy stosować. Mimo że działania monitorujące są powszechne w całej UE, zebrane informacje nie zawsze są łatwo dostępne lub ujęte w porównywalnych formatach, nawet w obrębie tej samej administracji. Państwa członkowskie mogą chcieć rozważyć, czy jakiegokolwiek środki prawne lub administracyjne są konieczne nie tylko do zapewnienia przeprowadzania monitoringu zgodnie z dyrektywą, ale także do wykroczenia poza tę kwestię i umożliwienia wymiany i dostępu do danych w stosownych przypadkach, aby można było sprawnie wypełniać obowiązki zawarte w art. 10.

Artykuł 10 ust. 1

Państwa Członkowskie monitorują znaczący wpływ na środowisko, wynikający z realizacji planów i programów, aby, między innymi, określić na wczesnym etapie nieprzewidziany niepożądany wpływ oraz aby mieć możliwość podjęcia odpowiedniego działania naprawczego.

- 8.3. Artykuł 10 stwierdza, że monitorowanie znaczącego wpływu na środowisko planów i programów objętych dyrektywą stanowi obowiązek. W momencie przyjęcia planu lub programu organy określone w art. 6 ust. 3, społeczeństwo i każde państwo członkowskie, z którym prowadzono konsultacje zgodnie z art. 7, muszą zostać poinformowane o „przyjętych środkach dotyczących monitoringu, zgodnie z art. 10” (art. 9 ust. 1 lit. c)).
- 8.4. Dyrektywa nie definiuje słowa "**monitorowanie**". Jednakże monitoring można zasadniczo opisać jako działanie polegające na śledzeniu parametrów projektu pod względem rozmiaru, czasu i przestrzeni. W kontekście art. 10 i jego odniesień do nieprzewidzianego niepożądanego oddziaływania i działań naprawczych monitoring może także stanowić sposób weryfikowania informacji zawartych w sprawozdaniu dotyczącym środowiska. Artykuł 10 nie zawiera żadnych technicznych wymogów dotyczących metod, które należy stosować w monitoringu. Wybrane metody powinny być dostępne i w każdym przypadku najlepiej dopasowane do zbadania, czy założenia przyjęte w ocenie oddziaływania na środowisko odpowiadają oddziaływaniu, które ma miejsce w trakcie realizacji planu lub programu, a także do zidentyfikowania na wczesnym etapie nieprzewidzianego niepożądanego oddziaływania na środowisko, będącego skutkiem realizacji planu lub programu. Jest oczywiste, że monitoring jest częścią kontekstu oceny oddziaływania na środowisko i nie wymaga badań

naukowych. Ponadto charakter (np. ilościowy lub jakościowy) i szczegółowość informacji dotyczących środowiska potrzebnych do monitorowania zależą od charakteru i szczegółowości planu lub programu i przewidywanego oddziaływania na środowisko.

- 8.5. Jeśli monitoring może być w zadowalający sposób zintegrowany z regularnym cyklem planowania, to nie ma konieczności podejmowania oddzielnych kroków proceduralnych dotyczących jego wykonywania. Monitoring może być na przykład zbieżny z regularną korektą planu lub programu, w zależności od tego, jakie oddziaływanie jest monitorowane, oraz od długości odstępów między korektami.
- 8.6. Monitoring musi obejmować **znaczący wpływ na środowisko**. Z zasady obejmuje to wszystkie rodzaje oddziaływań, w tym pozytywne, niepożądane, przewidziane i nieprzewidziane¹⁹. Zwykle może to być oddziaływanie opisane w sprawozdaniu dotyczącym środowiska (zgodnie z art. 5 i lit. f) załącznika I), a więc często będzie skupiało się na informacjach, "które mogą być racjonalnie wymagane, z uwzględnieniem obecnego stanu wiedzy i metod oceny, zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu, jego stadium w procesie podejmowania decyzji"(art. 5 ust. 2). Monitoring innych rodzajów oddziaływań może czasem być uzasadniony (np. oddziaływanie nieprzewidziane w trakcie opracowywania planu lub programu).
- 8.7. Pozostałe elementy załącznika I nie będą miały zazwyczaj znaczenia dla wdrażania wymogu dotyczącego monitoringu, ale w pewnych okolicznościach stosowane może być powiązanie wyników monitoringu np. z problemami dotyczącymi środowiska, celami ochrony środowiska i środkami zapobiegawczymi określonymi w lit. d) i e) lub g) załącznika I. Dyrektywa nie zawiera jednak takiego obowiązku.
- 8.8. Wydaje się, że art.10 niekoniecznie wymaga bezpośredniego monitorowania znaczącego wpływu na środowisko. Dyrektywa zezwala także na monitorowanie pośrednie, na przykład poprzez czynniki nacisku lub środki łagodzące.
- 8.9. **Realizacja** oznacza nie tylko wdrażanie projektów przewidzianych w planie lub programie (w tym ich budowę i działanie), ale także pozostałe działania (takie jak środki zachowawcze lub systemy zarządzania), które stanowią część planu lub programu (lub jego realizacji).
- 8.10. Artykuł 10 wymaga monitorowania znaczącego wpływu na środowisko wynikającego z realizacji wszystkich podlegających dyrektywie planów i programów. Nie precyzuje, czy ma to się odbywać indywidualnie dla każdego planu lub programu. Ze względu na elastyczność art.10 jeden system monitoringu może obejmować kilka planów lub programów, o ile przekazywane są wystarczające informacje o oddziaływaniu poszczególnych planów lub programów na środowisko, a cele i obowiązki dyrektywy są wypełnione.
- 8.11. W niektórych przypadkach skumulowane oddziaływanie różnych planów i programów może być łatwiejsze do zidentyfikowania, jeżeli będą one monitorowane wspólnie.

¹⁹ Zob. wyjaśnienie "nieprzewidzianego" oddziaływania w ust. 8.12.

- 8.12. Jednym z celów monitorowania określonych w art.10 jest identyfikacja "**nieprzewidzianego niepożądanego wpływu**". Jest mało prawdopodobne, aby można było zaprojektować dość wykonalny system monitoringu, który - z wyjątkiem przypadku - mógłby ujawnić całkowicie niespodziewany wpływ (gdyby się jakiś pojawił), i zapewne nie jest to zamiarem tego przepisu. Chociaż nieprzewidziane zmiany w środowisku mogą zostać wykryte, może być trudno przypisać je realizacji planu lub programu. Nieprzewidziane niepożądane oddziaływanie lepiej interpretowane jest jako dotyczące wad prognoz zawartych w sprawozdaniu dotyczącym środowiska (np. w odniesieniu do przewidywanego natężenia oddziaływania na środowisko) lub nieprzewidziane oddziaływanie wynikające ze zmiany okoliczności, która spowodowała, że pewne założenia oceny oddziaływania na środowisko stały się częściowo lub w całości nieważne.
- 8.13. Jednym z celów monitoringu jest umożliwienie organom ds. planowania przedsięwzięcie stosownych działań naprawczych, jeżeli monitoring ujawni niepożądane oddziaływanie na środowisko, które nie zostało uwzględnione w ocenie oddziaływania na środowisko. Jednakże dyrektywa niekoniecznie wymaga od państw członkowskich modyfikacji planu lub programu w wyniku monitoringu. Jest to spójne z zasadniczym podejściem w ramach oceny oddziaływania na środowisko, które ułatwia podejmowanie przemyślanych decyzji, ale nie tworzy konkretnych norm dla planów i programów w zakresie środowiska. Jeżeli państwa członkowskie w ramach własnego prawodawstwa krajowego wzięły pod uwagę działania naprawcze, to wszelkie istotne informacje otrzymane poprzez taki monitoring mogą oczywiście być pomocne.
- 8.14. Jeżeli przyjęty plan lub program jest modyfikowany w wyniku monitoringu, modyfikacja może wymagać ponownej oceny oddziaływania na środowisko (jeżeli spełnia wymogi art.2 lit. a)), chyba że jest to niewielka modyfikacja i państwo członkowskie ustali, że mało prawdopodobne jest, aby wystąpił znaczący wpływ na środowisko (art.3 ust.3). Prawdopodobnie modyfikacje planu wynikające z monitoringu będą służyły zrównoważeniu lub zmniejszeniu niepożądanego oddziaływania na środowisko. Przy podejmowaniu decyzji czy modyfikacja planu ma zostać poddana ocenie oddziaływania na środowisko, istotne czynniki decydujące o znaczeniu oddziaływania mogą obejmować stopień poprawy funkcjonowania planu lub programu w kontekście środowiska oraz rodzaje oddziaływania na środowisko, które objęto już wyczerpującą oceną oddziaływania na środowisko.

Artykuł 10 ust. 2

W celu przestrzegania ust. 1 można wykorzystywać, stosownie do potrzeb, istniejące systemy monitoringu w celu uniknięcia powielania monitoringu.

- 8.15. Artykuł 10 ust. 2 pomaga wyjaśnić obowiązki wynikające z art. 10 ust. 1. Informacje o oddziaływaniu planów lub programów nie muszą być gromadzone wyłącznie w tym celu, ale można wykorzystać inne źródła informacji. Sugeruje to, że nie istnieje żaden wymóg wprowadzenia na potrzeby monitoringu nowych kroków proceduralnych, które nie są ujęte w zwykłym procesie planowania, pod warunkiem, że proces zawiera odpowiednie regulacje dotyczące monitoringu. Monitoring może na przykład

stanowić część zwykłej korekty planu lub programu. Jeżeli nie istnieje żaden właściwy system monitorowania, państwa członkowskie muszą go opracować.

- 8.16. Głównym wyzwaniem jest identyfikacja źródeł informacji w różnych państwach członkowskich, stanowiących odpowiednią podstawę wdrożenia wymogów związanych z monitoringiem, oraz, w razie konieczności, dostosowanie istniejących regulacji dotyczących monitoringu do wymogów dyrektywy. Dane zbierane na mocy innego prawodawstwa UE (np. ramowej dyrektywy wodnej 2000/06/WE, dyrektywy IPPC 96/61/WE) mogą zostać wykorzystane w monitoringu zgodnie z art. 10, o ile są one istotne dla danego planu lub programu oraz jego oddziaływania na środowisko.

Powiązane aspekty i wymogi

- 8.17. Artykuł 5 i lit. i) załącznika I wymagają, aby społeczeństwo było informowane o „przewidywanych” systemach monitoringu, a art. 9 ust. 1 wymaga poinformowania społeczeństwa o „przyjętych środkach dotyczących monitoringu”. Te przepisy omówiono w ust. 5.29 powyżej. Informacje o środkach monitorowania podlegają tylko art. 9 ust. 1, ale także przepisom dyrektywy 2003/04/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska.
- 8.18. W stosownych przypadkach ocena oddziaływania na środowisko będzie także obejmowała transgraniczny wpływ na środowisko (zob. art. 7, a także akapit trzeci ust. 2 załącznika II). W konsekwencji transgraniczne oddziaływanie na środowisko także może podlegać monitoringowi. Dlatego też w przypadku planów lub programów, które wymagają konsultacji transgranicznych, wszelkie regulacje przyjęte na mocy art. 7 mogą także zajmować się działaniami w zakresie monitoringu. Inspiracją dla takich regulacji mogą być przepisy art. 7 Konwencji z Espoo.
- 8.19. Monitoring może być pomocny w dziedzinie kontroli jakości (art. 12 ust. 2). Jeżeli monitoring ujawni, że pewien rodzaj oddziaływania jest systematycznie pomijany lub zbyt nisko szacowany w ocenie oddziaływania pewnego typu planu lub programu na środowisko, to wtedy monitoring może pomóc w poprawie jakości przyszłych sprawozdań dotyczących środowiska. Ogólnie mówiąc, monitoring może dostarczyć informacji na temat jakości istniejących sprawozdań dotyczących środowiska, które mogą zostać użyte w przygotowaniu przyszłych sprawozdań. Z tego względu efektywny monitoring można uważać za narzędzie kontroli jakości, pomocne w spełnianiu wymogów art. 12 ust. 2.

9. POWIĄZANIE Z INNYM PRAWODAWSTWEM WSPÓLNOTOWYM

- 9.1. Dyrektywa miejscami pokrywa się z niektórymi innymi dokumentami prawodawstwa WE. Określa ona, że niektóre plany i programy wymagają dokonania oceny zgodnej z jej przepisami. Niektóre z tych planów i programów są wymagane przez inne przepisy Wspólnoty, które mogą wymagać również dalszych lub innych rodzajów ocen oddziaływania na środowisko, niż te określone w dyrektywie 2001/42/WE.
- 9.2. Artykuł 11 określa ogólne wymogi dotyczące powiązań pomiędzy dyrektywą a innym prawodawstwem WE. Dalsze istotne wymogi zawarto w art. 3 ust. 2 lit. b), art. 3 ust. 9, art. 5 ust. 3 oraz art. 12 ust. 4.

Artykuł 11 ust. 1

Ocena wpływu na środowisko dokonywana w ramach niniejszej dyrektywy nie ma wpływu na jakiegokolwiek wymogi w ramach dyrektywy 85/337/EWG i na żadne inne wymogi prawodawstwa wspólnotowego.

- 9.3. Artykuł 11 ust. 1 oznacza, że wymogi innego prawodawstwa wspólnotowego powiązane z oceną oddziaływania planów i programów na środowisko stosują się łącznie z dyrektywą 2001/42/WE.
- 9.4. Jednym z kryteriów pociągających za sobą stosowanie dyrektywy 2001/42/WE jest to, czy plan lub program ustala ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów wymienionych w załącznikach do dyrektywy OOS. Obie te dyrektywy zazwyczaj nie pokrywają się, ponieważ dyrektywę 2001/42/WE stosuje się do planów i programów, dyrektywę OOS - do projektów. Mogą się one częściowo pokrywać, kiedy plany lub programy przewidują kilka projektów, do których stosuje się dyrektywa OOS (przykładem mogą być plany dotyczące transportu). W takich przypadkach dyrektywy mogą mieć zastosowanie łącznie.
- 9.5. W przypadku gdy wspólnotowe prawo ochrony środowiska wymaga dokonania oceny oddziaływania planów lub programów na środowisko, konieczne będzie (jeżeli te plany lub programy spełniają kryteria określone w art. 2 i 3 dyrektywy SOOS) rozważenie czy dyrektywa ta wprowadza dalsze elementy oceny. Jeżeli takie dalsze elementy są wymagane, można przewidywać kilka sposobów wdrożenia dyrektywy. Państwa członkowskie mogą na przykład zdecydować o wprowadzeniu jednolitego instrumentu legislacyjnego stosującego wszystkie wymogi dyrektywy do wszystkich planów i programów, do których mogą one mieć zastosowanie. Ewentualnie mogą one zdecydować o zmianie każdego instrumentu prawnego wymagającego przygotowania takiego planu lub programu. Obydwa podejścia mogą także być łączone, przy czym główne przepisy określa się w wymogach ogólnych i w razie konieczności wprowadza zmiany w szczegółach istniejących instrumentów. Jeżeli na mocy art. 13 ust. 1 dyrektywy SOOS państwa członkowskie zgłaszają środki, jakie przyjęły, zaleca się, aby dla uściślenia wyjaśniły metodę wdrożenia tych przepisów uzupełniających.

- 9.6. W tej części wytycznych zgłębiono konsekwencje dyrektywy SOOŚ dla niektórych przykładów planów i programów opartych na prawodawstwie wspólnotowym, które może być blisko związane z dyrektywą SOOŚ. Opis ten nie jest wyczerpujący. Podsumowanie zamieszczono w tabeli na str. 55-56. Rozpatrując powiązania pomiędzy dyrektywą i innymi przepisami wspólnotowymi, przy ustalaniu statusu prawnego planu lub programu należy również wziąć pod uwagę krajowe prawodawstwo wdrażające inne przepisy wspólnotowe.
- 9.7. **Ramowa dyrektywa wodna 2000/60/WE** wprowadza program działań (art. 11 ramowej dyrektywy wodnej) oraz plan gospodarowania wodami w dorzeczach (art. 13 ramowej dyrektywy wodnej) w celu koordynacji działań związanych z jakością wody w każdym dorzeczu. Nie jest możliwe jednoznaczne stwierdzenie, czy plan gospodarowania wodami w dorzeczach oraz program działań znajdują się w zakresie dyrektywy SOOŚ. Taka ocena powinna być dokonywana w poszczególnych przypadkach. Badania, które należy w każdym przypadku przeprowadzić, są znane z art. 2 i 3 dyrektywy SOOŚ. Ponieważ zarówno plan gospodarowania wodami w dorzeczach, jak i program działań są wymagane (przez ramową dyrektywę wodną) oraz muszą zostać przygotowane przez organy, zasadniczym pytaniem jest, czy ustalają one ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów. W każdym przypadku odpowiedź będzie zależała od treści danego dokumentu. Konieczne będzie również rozważenie, w jakim stopniu element planowania jest obecny w planie gospodarowania wodami w dorzeczach, jeżeli tylko podsumowuje on to, co zostało już określone w programie działania.
- 9.8. **Dyrektywa dotycząca azotanów (91/676/EWG)** wymaga przyjęcia programów działania dotyczących obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami. Te programy działań na ogół dotyczą raczej pewnych praktyk rolniczych niż projektów. Jednak w niektórych sytuacjach owe programy działania mogą ustalać ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów, dotyczące np. dużej jednostki przeliczeniowej inwentarza. W takich przypadkach mogłyby one zostać uznane za „programy” w rozumieniu dyrektywy SOOŚ i dlatego wymagałyby oceny oddziaływania na środowisko. Dyrektywa nie ma do nich zastosowania w sytuacji gdy dotyczą wyłącznie praktyk rolniczych, nie projektów.
- 9.9. **Dyrektywa ramowa w sprawie odpadów (75/442/EWG)** wymaga ustanowienia przez państwa członkowskie planów gospodarowania odpadami (art. 7). W szczególności art. 7 określa podstawowe elementy treści planów gospodarowania odpadami. Dodatkowe wymogi odnośnie treści planów gospodarowania odpadami wynikają z dyrektywy 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych i dyrektywy 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych. Jednym z celów planów gospodarowania odpadami jest określenie odpowiednich instalacji lub składowisk odpadów. W tym znaczeniu wydają się one ustalać ramy dla zezwoleń na realizację przedsięwzięcia dotyczącego instalacji składowania odpadów (które są objęte ust. 9 i 10 załącznika I oraz ust. 11 lit. b) załącznika II do dyrektywy SOOŚ). Takie plany gospodarowania odpadami zazwyczaj są objęte dyrektywą SOOŚ i zgodnie z art. 3 ust. 2 lit. a) ocena może być wymagana automatycznie, o ile pozostałe warunki zastosowania zostały wypełnione. Ponadto mogą istnieć plany, które nie określają bezpośrednio odpowiednich instalacji lub składowisk odpadów, ale ustalają dotyczące ich kryteria i/lub powierzają to zadanie planom niższego szczebla (np. planom

regionalnym lub lokalnym). Plany te wydają się również ustalać ogólne ramy dla późniejszych zezwoleń na realizację przedsięwzięć i dlatego również powinny być objęte dyrektywą SOOŚ. Mimo to mogą istnieć plany gospodarowania odpadami, które nie określają obszarów dla przyszłych instalacji składowania, np. w sytuacji gdy pojemności składowisk są wystarczające dla produkowanych odpadów. Taki plan gospodarowania odpadami może przydzielać przepływ odpadów do pewnych regionów lub do pewnych dróg recyklingu bez określania „ram” dla projektów. W takich przypadkach dyrektywa raczej nie ma zastosowania.

- 9.10. **Dyrektywa ramowa w sprawie jakości powietrza 96/62/WE** przewiduje, że w strefach i aglomeracjach, w których poziomy zawartości co najmniej jednego zanieczyszczenia przekraczają określone wartości dopuszczalne, państwa członkowskie przygotowują i wdrażają plan lub program w celu osiągnięcia wartości dopuszczalnych w określonym czasie (art. 8 ust.3). W strefach i aglomeracjach, w których poziomy zawartości większej liczby zanieczyszczeń są wyższe niż wartości dopuszczalne, państwa członkowskie muszą wprowadzić zintegrowany plan osiągania wartości dopuszczalnych tych zanieczyszczeń (art. 8 ust. 4). Głównym celem tych planów i programów jest poprawa jakości powietrza. Mimo że mogą one mieć wpływ na wiele sektorów, to nie muszą być związane z żadnym z sektorów wymienionych w art. 3 ust. 2 lit. a) dyrektywy SOOŚ, natomiast zgodnie z art. 3 ust. 4 będą wymagały oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli określają ramy zezwolenia na realizację projektów. Państwa członkowskie ustalają, czy te plany i programy mają prawdopodobnie znaczący wpływ na środowisko. Artykuł 11 dyrektywy ramowej w sprawie jakości powietrza stanowi, że plany i programy państw członkowskich w sprawie osiągnięcia określonych wartości powinny być przesłane Komisji. Mimo że nie ma takiego obowiązku, byłoby pomocne, gdyby informacje o powiązanej SOOŚ (np. określonej w art. 9 dyrektywy SOOŚ) zostały przesłane Komisji w tym samym czasie.
- 9.11. **Dyrektywa siedliskowa (92/43/EWG)** ma na celu utworzenie spójnej europejskiej sieci ekologicznej specjalnych obszarów ochrony. Wymaga od państw członkowskich zaproponowania miejsc będących specjalnymi obszarami ochrony, a także przekazania Komisji wykazu tych obszarów. Ma to na celu stwierdzenie, że dany obszar posiada dobra naturalne warte ochrony. Tak więc istotą takiego wniosku jest stwierdzenie wartości środowiskowej danego obszaru. Sam wniosek zazwyczaj nie powoduje decyzji dotyczącej planu lub programu. Określa jedynie zakres geograficzny, w którym muszą stosować się środki ochronne. Oddziaływanie na środowisko będące skutkiem tej procedury powstaje wskutek późniejszego zastosowania środków ochrony, a nie na skutek wniosku dotyczącego wyznaczenia danego miejsca jako specjalnego obszaru ochrony. Dlatego też wniosek o wyznaczenie chronionego obszaru w ramach dyrektywy siedliskowej prawdopodobnie nie będzie wymagał oceny w ramach dyrektywy 2001/42/WE.
- 9.12. W przypadku planów i programów w ramach funduszy strukturalnych oraz Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej dyrektywy SOOŚ nie stosuje się w ramach bieżących poszczególnych okresów programowania (zob. art. 3 ust. 9 oraz ust. 3.8 powyżej).

Artykuł 11 ust. 2

W przypadku planów i programów, dla których obowiązek dokonania oceny wpływu na środowisko wynika jednocześnie z niniejszej dyrektywy i innego prawodawstwa wspólnotowego, Państwa Członkowskie mogą zapewnić skoordynowane lub wspólne procedury spełniające wymagania odnośnego prawodawstwa wspólnotowego w celu, między innymi, uniknięcia powielania oceny

- 9.13. Jak wspomniano powyżej, w przypadku gdy ocena oddziaływania na środowisko jest wymagana przez dyrektywę oraz inne prawodawstwo wspólnotowe, oba zbiory wymogów stosują się łącznie. Byłoby absurdem, gdyby oznaczało to, że dwie zasadniczo podobne oceny muszą zostać dokonane w odniesieniu do tego samego wniosku. Żeby uniknąć powielania oceny, art. 11 ust. 2 dyrektywy umożliwia państwom członkowskim wprowadzenie skoordynowanych lub połączonych procedur, które spełniają wymogi właściwego prawodawstwa wspólnotowego. Pierwszym krokiem jest ustalenie, czy dyrektywa 2001/42/WE i inne przepisy wspólnotowe dotyczące oceny oddziaływania na środowisko stosują się jednocześnie (zob. powyżej). Państwa członkowskie mogą następnie chcieć wprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko, łączącej wymogi zarówno dyrektywy, jak i innego prawodawstwa wspólnotowego. W ten sposób wyrażą one chęć uwzględnienia wszelkich wytycznych wydanych w celu zwiększenia wymagań prawa wspólnotowego, mając zawsze na uwadze, że w przypadku wystąpienia jakiegokolwiek konfliktu pomiędzy wytycznymi dotyczącymi jednej dyrektywy oraz wymogami prawnymi zawartymi w innej dyrektywie, ta druga musi zostać transponowana do prawodawstwa krajowego.
- 9.14. Ocena w ramach *dyrektywy OOS* jest zazwyczaj wykonywana na późniejszym etapie procesu podejmowania decyzji niż ma to miejsce w przypadku dyrektywy 2001/42/WE, ponieważ dyrektywa OOS dotyczy projektów, a nie planów i programów ustalających ramy dla takich projektów. Jednak w niektórych państwach członkowskich może dochodzić do częściowego pokrywania się obu dyrektyw, gdy plany i programy obejmują zezwolenia na realizację projektów.
- 9.15. W celu uniknięcia podwojenia oceny w takich przypadkach pożądane może być wprowadzenie skoordynowanej procedury, obejmującej aspekty zarówno OOS, jak i SOOS. Podstawowe wymogi dyrektyw OOS i SOOS są podobne, jeśli wziąć pod uwagę charakterystykę projektu z jednej strony oraz planu lub programu z drugiej. W porównaniu do dyrektywy SOOS, dyrektywa OOS nie wymaga konsultacji innych organów przy rozpatrywaniu poszczególnych przypadków (art. 4 ust. 2), zawiera inne wymogi dotyczące zgłaszania decyzji dotyczących kontroli oraz nie zawiera wymogów dotyczących jakości ani monitorowania.
- 9.16. *Ramowa dyrektywa wodna* oraz dyrektywa SOOS uzupełniają się i przewidują zasadniczo podobną ocenę oddziaływania na środowisko. Analiza tekstów prawnych uwidacznia pewne różnice pomiędzy elementami oceny oddziaływania na środowisko, które te dyrektywy obejmują. Na przykład w ramowej dyrektywie wodnej przepisy dotyczące udziału społeczeństwa skupiają się na krokach koniecznych do opracowania, skorygowania i uaktualnienia planów gospodarowania wodami w dorzeczach, podczas gdy te w dyrektywie SOOS mają charakter bardziej podstawowy, ponieważ muszą stosować się do całkowicie odmiennych rodzajów planów i programów. Jeżeli państwa członkowskie zdecydują o wprowadzeniu wspólnej procedury w transpozycji tych dyrektyw, muszą dopilnować, aby

prawidłowo odzwierciedlała ona wymogi obu dyrektyw. Jedną z metod unikania powielania oceny może być uczynienie właściwego organu określonego zgodnie z art. 3 ramowej dyrektywy wodnej odpowiedzialnym także za zagwarantowanie, że wymogi dyrektywy SOOŚ są odpowiednio uwzględnione w planie gospodarowania wodami w dorzeczach. Istnieje pewna dziedzina, w której dyrektywa SOOŚ może nadać szczególne znaczenie wdrożeniu ramowej dyrektywy wodnej. Chodzi o zastosowanie odstępstw określonych w art. 4 ramowej dyrektywy wodnej. Ilekroć terminy „środowisko w szerszym znaczeniu”, „opcja znacznie korzystniejsza środowiskowo”, „zrównoważony rozwój ludzki” są stosowane jako kryteria zastosowania odstępstwa, ocena oddziaływania na środowisko zgodna z dyrektywą SOOŚ może być przydatna do uzasadnienia odstępstwa na podstawie tych kryteriów.

- 9.17. W odniesieniu do ramowej dyrektywy wodnej opracowana została wspólna strategia wdrażania oraz powstały liczne nieformalne wytyczne, dające bardziej szczegółowe wskazówki dotyczące podejść do wdrażania dyrektywy.²⁰ Pod pewnym względem wychodzą one poza wymogi wynikające z tekstu dyrektywy. Na przykład dokument przewodni dotyczący sektora publicznego jasno wyraża, że udział społeczeństwa jest wymagany nie tylko w przypadku planów gospodarowania wodami w dorzeczach (co mogłoby wynikać z art. 14), ale także programu działania. Wytyczne te podają przydatne przykłady sposobów informowania społeczeństwa i konsultowania się z nim zgodnie z dyrektywą oraz zawierają wskazówki w kwestii dobrych praktyk, które mogłyby zostać wykorzystane w wielu innych rodzajach planów i programów objętych dyrektywą SOOŚ. Podobnie podejście uzupełniające jest zazwyczaj korzystne w stosowaniu innych aspektów dyrektywy (takich jak przygotowanie sprawozdania dotyczącego środowiska lub przepisy dotyczące przypadków transgranicznych).
- 9.18. Procedura przygotowania planów gospodarowania odpadami zgodnie z *dyrektywą ramową w sprawie odpadów (75/442/EWG)* nie obejmuje oceny oddziaływania na środowisko. Dlatego też na ogół ocena oddziaływania na środowisko musi tutaj zostać przedstawiona na nowo, chociaż państwa członkowskie mogą już posiadać w swoich przepisach krajowych niektóre elementy SOOŚ w odniesieniu do planowania gospodarowania odpadami.
- 9.19. Plany i programy, które uznano za wymagające oceny zgodnie z *dyrektywą siedliskową*²¹, także podlegają procedurze oceny na mocy dyrektywy SOOŚ (art. 3 ust. 2 lit. b)). Z tego względu dyrektywa SOOŚ i dyrektywa siedliskowa stosują się łącznie do wszystkich planów i programów, które oddziałują na obszary chronione zgodnie z art. 6 i 7 dyrektywy siedliskowej. Procedurę łączoną można stosować, o ile spełnia ona wymogi zarówno dyrektywy SOOŚ jak i dyrektywy siedliskowej. W takim przypadku procedura musi obejmować kroki proceduralne wymagane przez dyrektywę SOOŚ, a także ocenę materialną dotyczącą oddziaływania na obszary chronione, wymaganą przez dyrektywę siedliskową.

²⁰ Dokumenty te obejmują takie zagadnienia, jak: analiza gospodarcza, analiza nacisków i oddziaływań, proces planowania oraz oceny stanu ekologicznego. Zostaną opublikowane w 2003 r. Dostępne są także w Internecie pod adresem: <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library>.

²¹ Dyrektywa siedliskowa jednoznacznie wymaga dokonywania oceny „planów”, a nie „programów”. Jednak „plan” według dyrektywy siedliskowej może posiadać cechy „programu” zgodnie z dyrektywą SOOŚ, dlatego nie jest możliwe przedstawienie ścisłego rozróżnienia pomiędzy planami i programami. (Zob. także ust. 3.3 - 3.6 oraz ust. 3.32 powyżej).

- 9.20. Ocena zgodnie z dyrektywą siedliskową jest badaniem poświadczającym, że plan nie będzie miał niepożądanego oddziaływania na integralność danego obszaru. Właściwe organy krajowe nie mogą przyjąć planu, który miałby niepożądane oddziaływanie szkodzące danemu obszarowi, chyba że spełnione są warunki i kryteria zawarte w art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej.²²
- 9.21. Ocena zgodnie z dyrektywą SOOŚ jest szersza - obejmuje nie tylko oddziaływanie na obszar chroniony i wybrane gatunki, ale także na ogólną różnorodność biologiczną oraz na inne aspekty, takie jak jakość powietrza i wody lub dziedzictwo kulturalne i architektoniczne. W przypadku łączonej procedury SOOŚ dla planów, które uznano za wymagające oceny zgodnie z dyrektywą siedliskową, kroki mogą być następujące.
- 9.22. Ponieważ uznano, że plan prawdopodobnie oddziałuje na obszar objęty dyrektywą siedliskową, automatycznie wkracza on w zakres stosowania dyrektywy SOOŚ, o ile spełnia pozostałe wymogi art. 2 i 3 tej dyrektywy.
- 9.23. Oddziaływanie planu lub programu na środowisko oraz rozsądne rozwiązania alternatywne dla planu lub programu muszą zostać zidentyfikowane, opisane i oszacowane w sprawozdaniu dotyczącym środowiska. Oddziaływanie na obszar chroniony oraz wybrane gatunki zgodnie z dyrektywą siedliskową są częścią tego sprawozdania. Lepsze jednak może być opisanie ich w oddzielnym rozdziale, ponieważ ustalenia dotyczące takiego oddziaływania są wiążące dla decyzji właściwych organów ds. planu lub programu.
- 9.24. Społeczeństwo i organy, które prawdopodobnie będą objęte oddziaływaniem wdrażanych planów na środowisko, uczestniczą w konsultacjach zgodnie z art. 6 dyrektywy SOOŚ poprzez udostępnienie im projektu planu lub programu oraz sprawozdania dotyczącego środowiska. Konsultacje obejmują także oddziaływanie planu lub programu na obszary i gatunki, które są szczególnie chronione na mocy dyrektywy siedliskowej.
- 9.25. Sprawozdanie oraz wyniki konsultacji muszą zostać uwzględnione przed przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej planu lub programu. Jeżeli okaże się, że plan lub program ma niepożądane oddziaływanie na integralność danego obszaru, może on zostać przyjęty tylko na podstawie ograniczonych warunków opisanych w art. 6 dyrektywy siedliskowej. W odniesieniu do innych rodzajów oddziaływania na środowisko odpowiednie prawodawstwo krajowe zgodnie z dyrektywą siedliskową opisuje warunki, na jakich ten plan lub program może zostać przyjęty.

²² Artykuł 6 ust. 4 stwierdza, co następuje: „Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności Natury 2000. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego.”

- 9.26. Na mocy art. 6 dyrektywy SOOŚ społeczeństwo oraz wyznaczone organy muszą zostać poinformowane o decyzji podjętej wobec planu lub programu. Oświadczenie podsumowujące w jaki sposób aspekty środowiskowe muszą zostać uwzględnione w planie lub programie, zawiera także decyzję o zgodności planu lub programu z dyrektywą siedliskową.
- 9.27. Oddziaływanie realizacji planu lub programu na środowisko musi być monitorowane (art. 10 dyrektywy SOOŚ). Ten monitoring obejmuje oddziaływanie na obszary i gatunki chronione na mocy dyrektywy siedliskowej.

SOOŚ dla planów i programów wymagana przez pewne przepisy wspólnotowe w zakresie środowiska – tabela podsumowująca.

UWAGA: Tabela ta nie jest wyczerpująca. Czyelnicy powinni odnieść się do właściwego tekstu, a także do odpowiednich dyrektyw.

	Plan lub program w rozumieniu dyrektywy SOOŚ (art. 2 lit. a))		Obowiązkowa ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 3 ust. 2			Warunkowa ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 3 ust. 4
Prawodawstwo wspólnotowe	Plan czy program?	Czy jest wymagany przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne?	Przygotowane dla sektorów wymienionych w art. 3 ust. 2 lit. a)	Ustalanie ram dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów OOŚ	Wymóg oceny zgodnie z dyrektywą siedliskową	Wymóg oceny, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo znaczącego wpływu na środowisko
Ramowa dyrektywa wodna 2000/60/WE	Tak/nie	Tak	Tak (gospodarka wodna)	Tak/nie (zależnie od treści)	Tak/nie (zależnie od treści)	
Dyrektywa dotycząca azotanów 91/676/EWG	Tak	Tak	Tak (gospodarka wodna)	Tak/nie (zależnie od treści programu działania, być może dla instalacji do intensywnej hodowli zwierząt)	Tak/nie (zależnie od treści programu działania)	
Dyrektywa ramowa w sprawie odpadów 75/442/EWG Włączając wymogi dyrektyw 91/676/EWG i 94/62/WE	Tak	Tak	Tak (gospodarowanie odpadami)	Tak/nie (zależnie od treści planu gospodarowania odpadami)	Tak/nie (zależnie od treści planu gospodarowania odpadami)	

	Plan lub program w rozumieniu dyrektywy SOOŚ (art. 2 lit. a))		Obowiązkowa ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 3 ust. 2			Warunkowa ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 3 ust. 4
Prawodawstwo wspólnotowe	Plan czy program?	Czy jest wymagany przez przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne?	Przygotowane dla sektorów wymienionych w art. 3 ust. 2 lit. a)	Ustalanie ram dla przyszłego zezwolenia na realizację projektów OOS	Wymóg oceny zgodnie z dyrektywą siedliskową	Wymóg oceny jeżeli istnieje prawdopodobieństwo znaczącego wpływu na środowisko
Dyrektywa ramowa w sprawie jakości powietrza	Tak	Tak	- (sektor: jakość powietrza)		Tak/nie (zależnie od treści programu działania)	Tak
Dyrektywa siedliskowa 92/43/EWG	- (wyznaczanie obszaru nie stanowi "planu lub programu")	Tak	-		-	-
Dyrektywa siedliskowa 92/43/EWG	Tak (plany i programy, które oddziałują na tereny chronione zgodnie z art. 6 lub 7 dyrektywy siedliskowej)	Tak	Tak		Tak	
Rozporządzenie w sprawie funduszy strukturalnych oraz rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej	- (Dla bieżącego okresu programowania, wyłączonego z SOOŚ)					

Załącznik I – Praktyczne wskazówki dotyczące monitoringu

Poniższa sekcja zawiera wskazówki dla organów państw członkowskich, które są odpowiedzialne za włączenie wymogów dyrektywy 2001/42/WE w zakresie monitoringu do różnych procedur planowania, i opisuje kilka pomocnych kroków. Kroki te stanowią logiczne uporządkowanie różnych kwestii, ale nie reprezentują koniecznej kolejności chronologicznej. Ponadto na obecnym etapie wiedza i doświadczenie praktyczne w zakresie monitorowania planów i programów są stosunkowo ograniczone. Programy monitoringu powinny zatem być elastyczne i umożliwiać dostosowanie, o ile to konieczne.

Bardziej szczegółowe informacje na temat praktycznego wdrożenia art. 10 można znaleźć w sprawozdaniu pt. „Implementing Article 10 of the SEA Directive” [Wdrażanie art. 10 dyrektywy w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko], przygotowanym w ramach sieci IMPEL.

Ustalanie zakresu monitoringu

Pierwszym krokiem w projektowaniu systemu monitoringu dla danego procesu planowania jest określenie oddziaływania na środowisko, który system monitoringu musi obejmować. Sprawozdanie dotyczące środowiska określa ramy zakresu monitoringu poprzez zidentyfikowanie prawdopodobnego znaczącego wpływu na środowisko. Wpływ na środowisko, który należy monitorować, jest w zasadzie ten sam, co określony w ocenie oddziaływania na środowisko. Jednakże w zależności od rodzaju planu lub programu, a zwłaszcza od etapu jego wdrożenia, właściwe może być skupienie się na tych rodzajach oddziaływania na środowisko, które są istotne z punktu widzenia realizacji. Ponadto przy ustalaniu zakresu monitoringu można uwzględnić możliwość podjęcia działań naprawczych. Przeszkodę w monitorowaniu wszystkich rodzajów oddziaływania na środowisko mogą również stanowić naukowe trudności w ustaleniu wyraźnego powiązania między wdrożeniem planu lub programu a zmianami w środowisku. Ponadto należy przeprowadzić kontrolę pod względem bezpieczeństwa, aby upewnić się, że w ocenie nie pominięto żadnego niepożądanego oddziaływania planu lub programu.

- **Monitoring obejmuje w zasadzie wpływ na środowisko ujęty w sprawozdaniu dotyczącym środowiska.**
- **Może on jednak skupiać się na niektórych rodzajach oddziaływania na środowisko lub obejmować dodatkowe aspekty, które nie były oczywiste.**

Identyfikacja niezbędnych informacji

Drugim krokiem jest identyfikacja informacji niezbędnych do ustalenia oddziaływania planu lub programu na środowisko. Informację na temat oddziaływania planu lub programu na środowisko można również uzyskać na podstawie przyczyn tego oddziaływania,²³ ponieważ wpływ taki może być monitorowany bezpośrednio (poprzez pomiar zmian w środowisku) lub pośrednio – poprzez zbieranie informacji na temat np. wdrożenia działań (łagodzących), przewidzianych w planie lub programie, bądź czynników nacisku, takich jak emisje lub ilość odpadów.

²³ Obecnym modelem dla łańcucha przyczynowego jest schemat DPSIR (ang. driving forces-pressure-state-impact-response - siła sprawcza-nacisk-stan-oddziaływanie-reakcja).

Programy monitoringu, które zbadano w ramach projektu IMPEL dotyczącego monitoringu, wykazały tendencję do skupiania się raczej na wdrożeniu środków i czynnikach nacisku niż na wpływie. Powodem tego może być trudność w ustaleniu związku przyczyna-skutek, tj. przypisaniu zmiany w środowisku - na które może mieć wpływ wiele czynników - jednoznacznie jako wynikającej z wdrożenia planu lub programu. System monitoringu biologicznego może na przykład ujawnić wyczerpujące informacje na temat stanu środowiska w danym obszarze oraz jego zmiany w określonym okresie, ale może nie zawierać żadnych wniosków co do tego, czy daną zmianę w środowisku (np. utratę określonego gatunku lub szkody dotyczące określonych roślin) można przypisać wdrożeniu konkretnego planu ruchu drogowego. W takim przypadku można połączyć dane z systemu monitoringu biologicznego z analizą postępu we wdrożeniu planu ruchu drogowego ("siły napędowej") oraz ze środkami łagodzącymi przewidzianymi w tym planie.

Należy zauważyć, że nie wszystkie informacje na temat środowiska, które mogą być dostępne w odniesieniu do danego obszaru, są automatycznie niezbędne i przydatne dla celów monitoringu. Zasadniczą kwestią jest określenie tych danych, które są istotne i reprezentatywne z punktu widzenia planu lub programu. Realne podejście do wybranych istotnych informacji na temat środowiska przedstawiono w projekcie IMPEL dotyczącym monitoringu. Metody monitorowania realizowanego w Wiedniu planu gospodarowania odpadami oparto na zbiorze pytań, które były istotne dla kontroli projektu (np. prognozy dotyczące ilości odpadów w najbliższych latach, prognozy dotyczące redukcji emisji, osiągnięcie docelowych poziomów itp.)²⁴. Zbiór wskaźników będzie również w wielu przypadkach stosowany jako ramy dla wyboru istotnych informacji na temat środowiska. Kluczową funkcją wskaźników lub zbioru pytań stosowanych w Wiedniu jest skrócenie danych dotyczących środowiska do informacji zrozumiałych także dla osób niebędących ekspertami (które zwykle podejmują decyzje co do przyszłych działań).

Przy ustalaniu, które dane dotyczące środowiska są potrzebne, należy oczywiście uwzględnić również wiarygodność i dostępność danych dla okresu objętego planem.

- **Przydatne jest określenie i dokonanie wyboru danych dotyczących środowiska, które są niezbędne do monitoringu istotnego oddziaływania na środowisko.**
- **Wpływ na środowisko może również być monitorowany pośrednio poprzez monitoring przyczyn oddziaływania (np. czynników nacisku lub środków łagodzących).**
- **Wskaźniki lub zbiory pytań mogą stanowić ramy pomocne w zidentyfikowaniu istotnych informacji na temat środowiska. Mogą również pomóc w skróceniu danych dotyczących środowiska do zrozumiałych informacji.**

Identyfikacja istniejących źródeł informacji

Trzecim krokiem jest zidentyfikowanie istniejących źródeł wymaganych informacji na temat stanu środowiska. Powodzenie tego kroku zależy od danego planu lub programu oraz od istniejących systemów monitoringu w zakresie danych czynników środowiskowych. W poniższej sekcji przedstawiono dwa główne źródła informacji dotyczących środowiska, które mogą być przydatne w monitorowaniu znaczącego wpływu planów i programów na środowisko.

a) Dane na poziomie projektu

²⁴ Więcej szczegółów - zob. sprawozdanie końcowe projektu IMPEL.

Pierwsze źródło danych zawiera dane dotyczące środowiska w odniesieniu do projektów, dla których plan ustala ramy. Dane dotyczące środowiska na poziomie projektu są generowane i zbierane na różnych etapach realizacji projektu. W trakcie etapu wydawania zezwoleń informacje na temat prawdopodobnego oddziaływania projektu na środowisko są zbierane na potrzeby OOS (mimo że dane gromadzone podczas procedury OOS mają również charakter prognozowy, są one zazwyczaj bardziej szczegółowe niż te stosowane na poziomie planowania) lub innych procedur związanych z zezwoleniami na inwestycje. Podczas etapu budowy i realizacji projekt podlega kontrolom, co ma na celu zapewnienie przestrzegania w praktyce warunków określonych w zezwoleniu na inwestycję. Ponadto dyrektywa IPPC wymaga utworzenia rejestru emisji zanieczyszczeń, obejmującego emisje z dużej liczby instalacji przemysłowych.²⁵

W większości przypadków dane na poziomie projektu obejmują czynniki nacisku takie jak emisje, a także – w pewnym stopniu – wpływ na środowisko. Dane te mogą pomóc w porównaniu przewidywanego oddziaływania na środowisko i osiągnięcia zadań środowiskowych na poziomie planowania z rzeczywistym wpływem wynikającym z realizacji planu lub programu.

Zazwyczaj informacje na poziomie projektu są zbierane przez organy inne niż te odpowiedzialne za monitoring planów i programów. Trzeba zatem zapewnić udostępnianie danych organowi monitorującemu, jeśli system monitoringu ma opierać się na danych związanych z projektem. Należy również uwzględnić fakt, że informacje na poziomie projektu skupiają się na ogół na wpływie na środowisko na małą skalę, natomiast strategiczna ocena oddziaływania na środowisko często przeprowadzana jest w odniesieniu do planów lub programów zakrojonych na szeroką skalę. Dlatego też informacje z poziomu projektu muszą zostać przetworzone, zagregowane i streszczone, aby można było wykorzystać je w monitoringu planu lub programu.

b) Ogólny monitoring środowiska

Drugie rozpowszechnione źródło informacji na temat środowiska składa się z ogólnych systemów monitoringu środowiska, w tym statystyk dostarczających danych na temat środowiska, które nie są powiązane konkretnie z planami, programami lub projektami. Chociaż dane te przedstawiają zmiany w środowisku, a więc i wpływ na środowisko, to umożliwiają one jedynie wyciąganie wniosków ograniczających się do oddziaływania będącego skutkiem realizacji planu lub programu (ponieważ powiązanie przyczyna-skutek jest trudne do ustalenia). Dane te można jednak wykorzystać do ustalenia, czy osiągnięto cele i zadania środowiskowe zawarte w planie lub programie. Na ich podstawie można również oszacować w przybliżeniu skuteczność działań podjętych lub przewidzianych w celu realizacji tych zadań. Takie źródła ogólnych programów monitorowania środowiska, statystyk i badań można znaleźć we wszystkich państwach członkowskich. W znacznym stopniu są one także wymagane przez prawodawstwo wspólnotowe (np. monitoring zgodnie z art. 5 i 8 ramowej dyrektywy wodnej 2000/60/WE lub dyrektywa 2002/3/WE odnosząca się do ozonu w otaczającym powietrzu).²⁶

²⁵ Wyczerpujący przegląd prawodawstwa WE wymagającego zbioru danych powiązanych z projektem i dotyczących środowiska można znaleźć w sprawozdaniu końcowym projektu IMPEL.

²⁶ Bardziej szczegółowy przegląd odpowiedniego prawodawstwa WE zawarto w sprawozdaniu końcowym projektu IMPEL.

- **Źródła informacji na temat środowiska można znaleźć na poziomie projektu (np. informacje zbierane w ramach procedur OOS lub rejestry emisji utworzone na mocy dyrektywy IPPC).**
- **Na poziomie projektu informacje na temat środowiska dotyczą czynników nacisku oraz oddziaływania na środowisko. Informacje na poziomie projektu należy zagregować i streścić, jeśli mają być wykorzystane na poziomie planowania.**
- **Ogólne systemy monitoringu środowiska zapewniają dane umożliwiające wykrycie zmian w środowisku. Dane te są pomocne w zweryfikowaniu osiągnięcia celów i zadań środowiskowych, ale jedynie w ograniczonym stopniu pozwalają na przypisanie zmian w środowisku do realizacji planu lub programu.**
- **Prawodawstwo wspólnotowe obejmuje różne przepisy wymagające zbierania danych dotyczących środowiska, które mogą być przydatne dla celów art. 10.**

Uzupełnienie luk

Czwartym krokiem jest uzupełnienie luk napotkanych przy porównywaniu istniejących źródeł informacji z potrzebami wynikającymi z art. 10 w kontekście określonego planu lub programu. W niektórych przypadkach informacje mogą być wystarczające do spełnienia wymogów art. 10, ale konieczne być może uwzględnienie stałej wymiany informacji między organami je zbierającymi a organem odpowiedzialnym za monitoring. W innych przypadkach konieczne może być rozbudowanie istniejących systemów monitoringu poprzez włączenie dodatkowych aspektów lub pomiarów. Należy jednak podkreślić, że zgodnie z art. 10 monitoring ma ograniczony cel, tj. określenie wad w przeprowadzonej ocenie oddziaływania na środowisko, i że nie jest niezależnym działaniem naukowym. Należy zawsze o tym pamiętać, rozważając rozwinięcie istniejących lub wprowadzenie nowych systemów monitoringu.

Proceduralne włączenie monitoringu w system planowania

Piątym krokiem jest włączenie monitoringu w system planowania. Jak stwierdzono powyżej, monitoring nie musi być odrębnym krokiem procedury planowania, ale może stanowić część zwykłego systemu planowania. W procesie administracyjnym dobrym punktem na włączenie monitoringu wymaganego przez dyrektywę w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje się być regularna korekta istniejącego planu lub programu. Jeżeli korekta taka nie jest wykonywana, należy określić terminy i częstość monitorowania oddziaływania planu lub programu - jako zasadę ogólną bądź w kontekście każdego sprawozdania dotyczącego środowiska.

W każdym razie należy wprowadzić pewne procedury, aby zapewnić efektywne funkcjonowanie systemu monitoringu. Trzeba ustalić, który organ (lub inny podmiot) jest odpowiedzialny za różne zadania z zakresu monitoringu, obejmujące zbieranie, przetwarzanie i ocenę informacji dotyczących środowiska. Ponadto ważne jest, aby istotne informacje były przedstawiane właściwemu organowi w stosownej formie (np. przekazując dane dotyczące środowiska podmiotowi odpowiedzialnemu za podejmowanie decyzji, należy przedstawić ich objaśnienie i ująć je w zrozumiałym dokumencie).

Przy wprowadzaniu systemów monitoringu należy zauważyć, że monitoring nie kończy się na zebraniu informacji dotyczących środowiska, ale obejmuje również ich ocenę.

- **Monitoring można włączyć w system planowania.**
- **Efektywny monitoring wymaga określenia odpowiedzialnego za niego organu oraz terminów i częstotliwości wykonywania działań z zakresu monitoringu.**
- **Systemy monitoringu powinny obejmować także ocenę informacji dotyczących środowiska.**

Działania naprawcze

Otrzymane dzięki monitoringowi informacje dotyczące środowiska mogą być pomocne przy rozważaniu stosownych działań naprawczych w ramach prawodawstwa krajowego. Jednakże art. 10 nie wprowadza obowiązku podejmowania działań naprawczych. Z tego względu poniższa sekcja zawiera jedynie ogólne refleksje dotyczące tych działań.

Przydatne może być określenie kryteriów, które wywołują badanie działania naprawczego. Istniejące w niektórych państwach członkowskich prawodawstwo zawiera już ogólne przepisy, wymagające korekty planu, jeśli jest ona konieczna do zapewnienia zamierzonego rozwoju (np. do zapewnienia zrównoważonej rozbudowy miejskiej).

Działania naprawcze można podjąć na różnych poziomach. Na poziomie planowania można cofnąć decyzję o przyjęciu planu lub programu oraz przyjąć nowy lub zmodyfikować istniejący plan lub program. Działania naprawcze można również podjąć na poziomie wdrożenia, jeżeli pozwala na to system prawny państwa członkowskiego. Może to w szczególności oznaczać, że twierdzenia zawarte w planie lub programie, których nieprawidłowość udowodniono lub które były oparte na błędnych założeniach, nie będą dłużej uznawane za ramy dla przyszłego zezwolenia na realizację pojedynczych projektów.

Działania naprawcze na poziomie planowania mogą być również połączone z analogicznymi działaniami na poziomie wdrożenia. Oznaczałoby to, że dany plan lub program byłby modyfikowany na podstawie nowych informacji dotyczących jego oddziaływania na środowisko. W celu uniknięcia inwestycji, które mogą nastąpić podczas gdy wciąż obowiązuje (stary) plan lub program i stać w sprzeczności z przewidywaną modyfikacją planu lub programu, można odroczyć procedury wydawania zezwoleń na realizację projektów bądź podjąć decyzję w sprawie projektów bez odnoszenia się do planu lub programu, jeżeli pozwala na to system prawny danego kraju.

- **Przydatne może być określenie kryteriów, które wywołują uwzględnienie działania naprawczego.**
- **Działania naprawcze mogą być podejmowane na poziomie planowania i na poziomie wdrażania.**

Załącznik II – Członkowie grupy roboczej

Ursula Platzer, Federalne Ministerstwo Rolnictwa, Leśnictwa, Środowiska i Gospodarki Wodnej, Austria

Andreas Sommer, rząd Salzburga, Departament Ochrony Środowiska, Austria

Ulla-Riitta Soveri, Ministerstwo Środowiska, Finlandia

Otmar Lell i Astrid Langenberg, Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Jądrowego, Niemcy

Matthias Roder, Bawarskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Spraw Środowiska, Niemcy

Mari Van Dreumel, Ministerstwo Mieszkalnictwa, Gospodarki Przestrzennej i Środowiska, Niderlandy

Sten Jerdenius, Ministerstwo Środowiska, Szwecja

David Aspinwall i Phil Weatherby, Gabinet Wicepremiera, Zjednoczone Królestwo

Lieselotte Feldmann, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska

Antti Maunu, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska

Załącznik III - Bibliografia

Andreas Sommer, „*The Assessment of the Significance of Environmental Effects. Procedure and Criteria for Screening in Strategic Environmental Assessments*”, Federalne Ministerstwo Rolnictwa, Leśnictwa, Środowiska i Gospodarki Wodnej, Austria, 2002 r.

Royal Haskoning, „*Quality assurance strategic environmental assessment*”. Publikacja na zlecenie Ministerstwa Mieszkalnictwa, Gospodarki Przestrzennej i Środowiska, Niderlandy, 2002 r.

Environmental Resource Management, „*Public participation and stakeholders' involvement in the SEA process: an overview of available techniques and methodologies*”, publikacja na zlecenie Ministerstwa Mieszkalnictwa, Gospodarki Przestrzennej i Środowiska, Niderlandy, 2002 r.

Sieć Unii Europejskiej ds. Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL). *IMPEL PROJECT: Implementation of Article 10 of the EA Directive 2001/42/EC*

Jonathan Robinson, „*Anticipating the effect of Strategic Environmental Assessment*”, **Planning law: Analysing Reform, Europe and Caselaw**, konferencja na temat białej książki, Londyn, 21 marca 2002 r.

ⁱ Na potrzeby tłumaczenia zastosowano następujące skróty i oznaczenia:

- Dyrektywa 2001/42WE - dyrektywa w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dyrektywa SOOŚ). Termin oparty na glosariuszu DGT dostępnym pod adresem:
http://ec.europa.eu/translation/language_aids/freelance/polish_en.htm

- Dyrektywa 85/337/EWG – dyrektywa w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (dyrektywa OOŚ). Termin oparty na glosariuszu IATE dostępnym pod adresem:
<http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQueryEdit.do>

Należy zauważyć, że powyższe nazwy nie są oficjalnymi tytułami dyrektyw. Skróty OOŚ i SOOŚ stosowane są w odniesieniu do rodzajów oceny oddziaływania na środowisko (przyp. tłum.).

ⁱⁱ W tłumaczeniu nie zawsze możliwe było zastosowanie dokładnego cytatu (przyp. tłum.).

ⁱⁱⁱ Termin „development consent” w tłumaczeniu dyrektywy SOOŚ przełożono jako „zezwoenie na inwestycję”. W glosariuszu DGT termin ten tłumaczony jest jako „zezwoenie na realizację przedsięwzięcia”, ale na potrzeby tego tłumaczenia stosowany jest też termin „zezwoenie na realizację” [projektów] (przyp. tłum.).

^{iv} Słowo „affected” w tłumaczeniu dyrektywy SOOŚ przełożono jako „zagrożony”, ale bardziej właściwe jest słowo „objęty” (np. oddziaływaniem), ponieważ jest neutralne (przyp. tłum.).

^v Bardziej stosownym tłumaczeniem słowa „likely” jest „prawdopodobny” (przyp. tłum.).